

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Kadi Höbenik

**TARGA LINNA ÄRIKOSÜSTEEMI TEENUSTE
ROLL IT ETTEVÕTETE EKSPORDI TOETUSES
ÜLEMISTE CITY NÄITEL**

Magistritöö

Õppekava juhtimine ja turundus, peeriala ettevõtte ja ekspordi juhtimine

Juhendaja: Algis Perens, MBA

Kaasjuhendaja: Eneken Titov, PhD

Tallinn 2023

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele selle koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks.

Töö pikkuseks on 10 843 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Kadi Hõbenik

03.01.2024

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	5
SISSEJUHATUS	6
1. TEOORIA.....	8
1.1. Üldised ekspordi mõjutegurid ja teooriad	8
1.2. Targa linna eksport	11
1.3. IT ekspordi mõjutavad tegurid	13
1.4. Äriökosüsteem, selle seos targa linna ja ekspordiga	15
2. UURIMISMETOODIKA	17
2.1. Uurimisviis ja uurimismeetod	17
2.2. Sihtgrupp, valimi koostamine ja lõplik valim	17
2.3. Andmete kogumise ja analüüsi meetod	20
3. UURINGU TULEMUSED	21
3.1. Ülemiste City linnaku keskkond.....	21
3.2. Uuringu tulemuste analüüs	22
3.2.1. Ülemiste City teenused	22
3.2.2. Ettevõtete vahelised ärisuhted ja linnaku multikultuurne keskkond	24
3.2.3. Avalik ruum, keskkond ja transpordinfrastruktuur	25
3.2.4. Ülemiste City keskkonna ja teenuste seos ekspordi arenguga	26
3.3. Ettepanekud ekspordi arengu toetuseks.....	29
3.3.1. Linnaku kasv ja areng.....	30
3.3.2. Kogukond ja võrgustumine	31
3.3.3. Sõnumi edastus ja kliendi harimine.....	32
3.3.4. Linnaku otsene äritegevuse tugi	33
3.3.5. Äriökosüsteemi teenuste mõõtmine	34
KOKKUVÕTE	35
SUMMARY	38
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	41
LISAD	45
Lisa 1. Intervjuu küsimused.....	45
Lisa 2. Peamised teemad ja märksõnad Ülemiste City teenuste osas.....	47
Lisa 3. Peamised teemad ja märksõnad B2B teenuste ja multikultuurse keskkonna osas	49

Lisa 4. Peamised teemad ja märksõnad avaliku ruumi, linnaku keskkonna ja transpordi osas.	51
Lisa 5. Lihtlitsents	52

LÜHIKOKKUVÕTE

IT teenuste eksport on olulise osakaaluga kogu Eesti ekspordist. Uurimistöodes on aga vähe pööratud tähelepanu äriökosüsteemiteenuste rollile IT ettevõtete ekspordi arengus.

Uurimistöö eesmärk on teada saada, kuidas Ülemiste City (ÜC) linnakus asuvad eksportivad IT ettevõtted tajuvad linnaku teenuste ja keskkonna tuge nende ekspordi arengus.

Eesmärgi täitmiseks püstitas autor järgmised uurimisküsimused:

- Missugused ÜC linnaku teenused ja linnakus asuvate ettevõtete koostöö suhted toetavad ekspordi arengut?
- Missugused ÜC linnaku avaliku ruumi ja keskkonna teenused toetavad ekspordi?
- Kuidas ÜC linnaku teenuste ja keskkonna rolli ekspordi arengus mõõta?
- Missuguseid teenuseid peaks ÜC linnak ekspordi arenguks pakkuma?

Autor kasutas kvalitatiivset uurimismeetodit ning viis juhtumiuuringu raames läbi intervjuud üheteistkümne linnakus asuva ja eksportiva Eesti IT ettevõttega. Intervjuude kodeerimisega leiti peamised teemad ja märksõnad, mis iseloomustavad targa linna, kui äriökosüsteemi teenuste ja IT ettevõtete ekspordi arengu seost. Üldiselt ollakse linnakuga rahul, kuid äriökosüsteemi teenuseid ekspordi arenguga ei seostata ja samuti ei mõõda ükski intervjuueeritud ettevõtte linnaku ökosüsteemi teenuste mõju ettevõtte ekspordile. Tööst selgub, et linnaku, kui äriökosüsteemi ja selle teenuste teadvustamiseks ekspordi arengus on linnakul vaja rohkem tähelepanu pöörata ettevõtete ootustele ja paremini disainida ning turundada ekspordi toetuseks mõeldud teenuseid. Soodustava tegurina jäi paaril korral kõlama linnakus toimuvad foorumid ja Eesti Rahvusvahelise maja olemasolu. Kõik intervjuueeritavad olid rahul linnaku logistilise asukoha ja hea juurdepääsu võimalustega. Ühe võimaliku äritegevuse toetusena linnaku poolt, näevad IT ettevõtted linnakus asuvate ettevõtete tutvustamist ja nendega kontakti loomiseks kaasaegsete ja mugavate lahenduste pakkumist. Ülemiste Citylt oodatakse jätkuvat kaasaegsele linnakule omase vajaliku infrastruktuuri ja teenuste jätkusuutlikku arendamist.

Võtmesõnad: eksport, äriökosüsteem, tark linn

SISSEJUHATUS

Ülemaailmse kiire linnastumisega seonduvalt on ettevõtluse ja ekspordi käsitus paljudes publikatsioonides seotud targa linna ja äriökosüsteemi mõistetega. Mõisted tark linn ja äriökosüsteem on endiselt arutluse all ja pole veel üheselt kokku lepitud, kuid mõlemal juhul räägitakse talendist, innovatsioonist, ekspordist, ettevõtluse arengust, digitaliseerimisest, võrgustikust, infrastruktuurist, andmetele juurdepääsust, koostööst omavalitsuste ja ülikoolidega soodsas keskkonnas.

Tallinna linna servas asuv erakapitalil põhinev Ülemiste City ärilinnaku eesmärk on saada innovatsiooni ja ekspordi keskuseks pakkudes linnakus olevale ettevõttele ja talendile arenguks vajalikku kaasaegset jätkusuutlikku keskkonda (Ülemiste City, 2022). Ülemiste Citys tegutseb pea 500 ettevõtet, mis teenivad tänaseks kogukäivet enam, kui 2 miljardit eurot aastas ning teevad pea 1/3 Eesti infotehnoloogia (IT) sektori ekspordi käibest. Linnaku keskkond meelitab tegusaid ettevõtjad väljastpoolt Eestit ja eesmärk on lähemate aastate jooksul kasvada kahekordseks. (Ülemiste City, 2022). Linnakus on läbi viidud rahulolu-uuringuid talentide ehk töötajate seas, kuid seni puuduvad uuringud äriettevõtete hulgas. Magistritöö uurimisprobleem on ajendatud ÜC ärilinnaku puudulikust teadmisest, kuidas linnaku keskkond soodustab linnakus asuvate ettevõtete ekspordi arengut. Eelnevad uuringud selles osas puuduvad. Uurimistöö eesmärk on teada saada, kuidas Ülemiste City (ÜC) linnakus asuvad ekspordivad IT ettevõtted tajuvad linnaku teenuste ja keskkonna tuge nende ekspordi arengus.

Eesmärgi täitmiseks püstitas autor järgmised uurimisküsimused:

- Missugused ÜC linnaku teenused ja linnakus asuvate ettevõtete koostöö suhted toetavad ekspordi arengut?
- Missugused ÜC linnaku avaliku ruumi ja keskkonna teenused toetavad ekspordi?
- Kuidas ÜC linnaku teenuste ja keskkonna rolli ekspordi arengus mõõta?
- Missuguseid teenuseid peaks ÜC linnak ekspordi arenguks pakkuma?

Töö tulemusena peab tekkima ülevaade, kuidas ettevõtted tajuvad linnaku keskkonna ja teenuste seost ekspordi arengus, kuidas nad seda mõõdavad ning andma soovitusi ekspordi toetustegevuste edendamiseks.

Töö koosneb kolmest osast, milles esimeses käsitleb autor üldiseid ekspordi mõjutegureid ja teooriaid, ekspordi targas linnas, IT ekspordi mõjutavaid tegureid ja äriökosüsteemi seost targa linna ja ekspordiga. Töö teises osas autor kirjeldab uurimismetoodikat ja sihtgruppi ning põhjendab nende valikut. Töös kasutatakse kvalitatiivset uurimisviisi ning juhtumiuuringu meetodit. Andmed kogutakse poolstruktureeritud intervjuudega. Juhtumiuuring võimaldab detailsemalt uurida intervjuueeritavate arusaamu ja mõtteid uuritavate teemade osas. Poolstruktureeritud intervjuu küsimused võivad olla eelnevalt formuleeritud, kuid uurija otsustab, mida on otstarbekas küsida ja millal (Robson & McCartan, 2016). Informatsiooni kogumiseks viib autor läbi poolstruktureeritud intervjuud üheteistkümne eksportiva Ülemiste Citys asuva Eesti kapitalil põhineva IT ettevõttega. Töö kolmandas osas teostab autor sisuanalüüsi ning teeb ettevõtete arvamuste ja analüüsi põhjal linnakule ettepanekud. Sisuanalüüs viiakse läbi kvalitatiivsel meetodil, kus uuritavate tekstide sisu võrreldakse süstemaatilise kirjeldava vaatluse ehk kodeerimise teel. Kvalitatiivse sisuanalüüsi tugevuseks võib lugeda võimalust pöörata tähelepanu unikaalsetele nähtustele tekstis. Seevastu peamiseks puuduseks võib lugeda võimalust uurijal mitteteadlikult valida kinnituseks meelepäraseid tõendusmaterjale ja tuua sisse uurija subjektiivset vaadet. (Kalmus, Masso, & Linno, 2015)

Käesoleva magistritöö teema on unikaalne, kuna autorile teadaolevalt on vähe uurimusi targa linna äriökosüsteemi ja ekspordi kasvu vahelistest seostest. Suurem osa kirjandusest uurib äriökosüsteeme ettevõtete, tehnoloogia või toote vaatenurgast ning on seotud otseste majandusnäitajatega. Kuid äriökosüsteemi erinevate osalejate tuge süsteemis oleva ettevõtte majanduskasvule ei ole autorile kättesaadava info andmetel uuritud. Töö tulemusi on võimalik laiendada teistele sarnastele linnakutele ja ka väiksematele linnadele.

Käesoleva töö valmimisprotsessi järjekindla innustamise, toetuse ja juhendamise eest soovib autor avaldada siirast tänu Eneken Titovile.

Uurimistöös on kasutatud Microsoft Wordi APA stiili viitamislahendust.

1. TEOORIA

1.1. Üldised ekspordi mõjutegurid ja teooriad

Rahvusvahelistumine on viimastel aastakümnetel pälvinud üha suuremat tähelepanu ja mitmete olemasolevate teooriate ja teoreetiliste aluste rakendamine on kasvanud (Calheiros-Lobo, et al 2023). Rahvusvahelist äritegevust iseloomustavad kuus peamist elementi; turgude globaliseerumine, rahvusvaheline kaubandus ja investeringud ning äririskid, rahvusvaheliste turgude sisenemise strateegiad ja äritegevuses osalejad - ettevõtjad, vahendajad ja valitsused (Cavusgil, Knight, & Riesenberger, 2014). Rahvusvaheline kaubandus kirjeldab toodete, teenuste, tehnoloogia, kapitali ja teadmiste riikidevahelist ülekandmist ning ühendab erinevaid kultuure, õigussüsteeme, poliitilist keskkonda, majandustingimusi ja äritavasid (Hill & Hult, 2017).

Üheks rahvusvahelise kaubanduse vormiks on eksport, välisurule sisenemise strateegia, mis hõlmab toodete või teenuste müüki välismaal asuvatele klientidele koduriigis või kolmandas riigis asuvast keskusest. Ettevõtete rahvusvahelistumise laiem põhjus on suurendada konkurentsieelist ning otsida kasvu- ja kasumivõimalusi. Eksport, võrreldes teiste välisurule sisenemise meetmetega, on madalate kulutustega ja võimaldab vältida suuri kaotusi välisurude ning sealsete tarbijate omapära vähesest tundmisest. (Cavusgil, Knight, & Riesenberger, 2014, lk 4-12) Seetõttu on eksport paljudel juhtudel esimeseks etapiks ettevõtte rahvusvahelistumisel. Peamised ekspordi tegurid, mis aitavad toime tulla ja kohaneda riikidevahelise kaubandusega, on poliitilised, majanduslikud, sotsiaalsed, tehnoloogilised, keskkonnast tulenevad ja juriidilised (Dahake, 2019). Seega välisriikides rahvusvahelise äri tegelevad ettevõtted peavad tundma antud riigi majanduslikke, kultuurilisi ja poliitilisi tingimusi, mis toovad kaasa uusi või kõrgendatud äririske (Sousa et al., 2008). Väline tegur, mis kaasneb eksporditegevusega, kuid mida ettevõtte ei saa kontrollida on keskkonnaaspekt. Õigusliku ja poliitilise keskkonna tegurid puudutavad valitsuse poolset sekkumist turu muutmiseks läbi seaduste ja regulatsioonide, mistõttu valitsuste meetmed võivad mängida märkimisväärset rolli eksporditegevuses, vähendades või suurendades ettevõtte suutlikkust ja tõhusust (Cavusgil & Zou, 1994).

Uppsala mudeli põhjal, mis töötati välja 70-ndatel Rootsi ettevõtete rahvusvahelistumiste empiiriliste tulemuste alusel, liiguvad firmad välisurgudele väikeste sammudega, kuna neil puudub varasem kogemus ja seda tuleb omandada tegevuse käigus ning välisurgudele sisenemist alustatakse kultuuriliselt sarnastelt naaberturgudelt (Johanson & Vahlne, 1977). Kui turg on kultuuriliselt sarnane koduturuga, vähenevad ettevõtetele ebaõnnestumise riskid ja neil on lihtsam olla edukas (Lado, Martinez-Ros, & Valenzuela, 2004).

Turgude globaliseerumine on soodustanud uut tüüpi riikide, kui atraktiivsete talentide äri- ja investeringute keskkonna, vahelist konkurentsi, mille edendamise ja teistest eristumiseks valitsused ressursse suunavad. Konkurentsieelis liigub järjest enam teadmiste põhiseks ning erinevused rahvuslikes väärtustes, kultuuris, majandusstruktuurides ja ajaloo aitavad kaasa konkurentsiedule (Porter, 1990). Porteri uurimustulemus näitab, et ükski riik ei saa olla konkurentsivõimeline kõigis tööstusharudes. Riigid saavutavad edu nendes tööstusharudes, kus kodukeskkond on kõige tulevikku vaatavam, dünaamilisem ja väljakutseid esitavam ning ettevõtjat teotavam, sest enne välisurule minekut arenevad ettevõtted koduturul. (Porter, 1990).

Turgude rahvusvahelistumise protsess on aja jooksul muutunud ja toonud kaasa muudatusi ka ettevõtete välisurgudele sisenemisel. Paljud ettevõtted alustavad rahvusvahelistumisega kohe peale nende loomist ja nende turuks võib nimetada kogu maailma, neid ettevõtteid nimetatakse rahvusvahelisena sündinud (Cavusgil & Knight, 2015). Globaalsena sündinud (*born global*) nähtus kujutab endast uut reaalsust rahvusvahelises äris, kus uuenduslikud väiksemad ettevõtted otsivad äri võimalusi kõikjal sõltumata riigipiiridest (Paul & Rosado-Serrano, 2019). Side- ja transporditehnoloogia, kaubandustõkete langemine ja nišiturgude tekkimine kogu maailmas on suurendanud kaasaegsete ettevõtete võimet näha kogu maailma oma turuna (Rasmussen & Madsen, 2002). Rõhk innovatsioonile ja teadmismahukusele eristab globaalselt sündinud ettevõtteid teistest ettevõtetest (Cavusgil & Knight, 2015). Mõnedel neist on ainulaadne innovatsioonil põhinev ärimudel, kuid mis ei tähenda kindlat edu. Siiski on globaalselt sündinud ettevõtted oma ekspordikäitumiselt ettevõtlikumad (Alex Rialp & Knight, 2005). Nad müüvad nišihitooteid ja -teenuseid rahvusvaheliselt hajutatud klientidele (Hennart, 2014). Väikesed globaalselt sündinud ettevõtted loovad usalduslikke suhteid juba olemasolevate tuntud võrgustike ühenduste kaudu, mis suurendab nende usaldusväarsust ja vähendab riske (Freeman, Hutchings, Lazaris, & Zyngier, 2010). Eduka globaalselt sündinud ettevõtte loomiseks on väga olulised kolm ettevõtlusvõimet: rahvusvahelise koostöö võimekus, institutsioonidega koostöö loomine ning suutlikkus kultuuridevaheliseks koostööks (Karra, Philipps, & Tracey, 2008). Sarnast lähenemist toetab Calheiros-Lobo *et al.*, (2023) analüüs, mille tulemusena on ekspordi tulemuslikkuse

võtmeguriteks hoopis turu suurus, ekspordile orienteeritus, asukoht, inimestevahelised oskused ekspordimisel ning ekspordiprotsessi süstemaatiline tagasiside ja ülevaatamine.

Rothwelli innovatsioonimudelite klassifikatsioon määratleb viis põlvkonda innovatsioonimudeleid, alates lineaarsetest mudelitest, mis hõlmavad turu tõmbejõudu ja tehnoloogiat, kuni viienda põlvkonna mudeliteni, mis käsitlevad süsteemide integreerimist ja ulatuslikku võrgustumist, paindlikku ja kohandatud reageerimist ning pidevat innovatsiooni. (Gallaghan, 2019) Praegune ja tulevane neljanda tööstusrevolutsiooni tootlikkuse tõus on seotud tehisintellekti, biotehnoloogia, geneetika, robotika, 3D ja nanotehnoloogia mõjust majandusele (Cavusgil & Knight, 2015). Tehnoloogilised muutused on võimaldanud mastaabisäästu ja majanduslikku mitmekülgust ka teadusarenduses. Innovatsiooniks on vajalik inimeste vahetu kokkupuude ning vajalikud teadmised ja tehnoloogia. (Masso & Vahter, 2019)

Erialadel, mille on jagatud praktika nagu näiteks veebikogukonnad, võib kollektiivne intelligentsus oluliselt suurendada koostööl põhinevaid probleemide lahendamise võimeid. See viis annab uue perspektiivi tavapäraste arendusmudelite domineerimisele ja Nielsen nimetab selle võrgustatud teaduse arenduseks, mida saab rakendada iga valdkonna projekti puhul. Võrgustatud teadus on uus võimalik suund kuuenda põlvkonna innovatsiooniks. (Nielsen, 2012) Võrgustiku teooria on viimaste aastate jooksul muutunud järjest olulisemaks juhtimise teoorias ja praktikas (Barczak, Kafel, & Magliocca, 2021). Ettevõtete vaheliste suhete ja sidemete uurimise vastu kasvas huvi ja olulise panuse sellesse andsid Rootsi teadlased uurides tööstusturge, kus uuriti omavahel seotud võrgustike (Johanson & Mattsson, 1992). Ärivõrgustike määratletakse kahe või enama üksuse vaheliste pikaajaliste formaalsete ja mitteformaalsete sidemete kogumite alusel. Ettevõtete ekspordi tulemusi määrav võrgustiku teooria baseerub eeldusel, et ettevõtte ekspordijõudlust mõjutavad tema suhted teiste organisatsioonidega tema võrgustikus. (Barczak, Kafel, & Magliocca, 2021) Ettevõtted, kellel on suhted teiste ettevõtete, valitsusasutuste ja valitsusväliste organisatsioonidega, saavutavad suurema tõenäosusega ekspordiedu (Mattsson & Johanson, 2013). Võrgustikus on oluline mitteäriliste osalejate soodustav roll, kes otseselt pole seotud konkreetse müügi või ostuga, kuid kes toimivad teabe-, suhtluse ja ettevõtte mõjutamise vahendina. Sotsiaalsed sidemed, mis kerkivad esile äritehingute käigus, loovad usalduse kapitali. (Colovic & Lamotte, 2014)

Ettevõtete ekspordijõudlus on positiivselt seotud tootlikkuse, ülikooli lõpetanute osakaaluga tootlikus tööhõives, teadus- ja arendustegevusele tehtavate kulutustega (Cieslik, Michalek, Michalek, & Mycielski, 2015). Ekspordijõudluse mõõdikutes kasutatakse enim majanduslikke

meetmeid, milleks on ekspordikäibe kasv, ekspordi kasumlikkus ja ekspordi intensiivsus. Harvem aga mittemajanduslikke näitajaid nagu rahulolu eksporditegevusega ja -eesmärgi saavutamist. (Chen, Sousa, & He, 2016)

1.2. Targa linna eksport

Eelmisest sajandis alates on toimunud märgatav linnastumise kasv ja käesoleva aastatuhande alguses ületas linnaelanike arv esmakordselt maapiirkondade elanike arvu (Gehl, 2010, lk 6, 214) Tark linn on mõiste, mida kasutatakse linnastumise kasvuga seoses palju ning selle kohta on tehtud arvukalt erinevaid uurimusi ja artikleid. Sõna „tark“ on saanud sünonüümiks kõigele, mis näitab intelligentsuse elemente (Abdullai, Porras, & Haque, 2022). Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD – *Organization for Economic Co-operation and Development*) esimese targa linna ja kaasava majanduskasvu ümarlaua kohtumisel tõdeti, et targa linna kontseptsioon on endiselt muutumises ja arutluse all. Targa linna määratlus erineb OECD riikides ja institutsioonides vastavalt geopoliitilisele ja konkreetse probleemi kontekstile. Enamasti aga keerlevad targad linnad algatuste ümber, mis kasutavad digitaalselt innovatsiooni teenuste osutamise tõhustamiseks, mille läbi kogukonna üldist konkurentsivõimet suurendada. (OECD, 2020) Targad linnad on suure õppe ja innovatsiooni kontsentratsiooniga, kus püütakse koos loovuse, ettevõtlust toetava keskkonna ja infrastruktuuriga saavutada majanduskasvu ja paremat elukvaliteeti (Abdullai, Porras, & Haque, 2022).

Definitsioonid kirjeldavad tarku linnu tehnoloogilistest, majanduslikest, ökoloogilisest ja sotsiaalsetest aspektidest. „Tarkades linnades rakendatav info- ja kommunikatsiooniteenuste (IKT) infrastruktuur toetab sotsiaalset ja linnalikku kasvu arendades majandust, inimeste kaasatust ja valitsemise efektiivsust.“ (Yeh, 2017, lk 556) . Lopes ja Oliviera tarkade linnade läbiv teema on, et IKT muudab elu linnas kergemaks parandades elanike elukvaliteeti tagades seeläbi jätkusuutlik majanduslik kasv (Lopes & Oliveira, 2017, lk 618). Targad linnad meelitavad ligi ettevõtlike inimesi, kuna pakuvad palju võimalusi ja head infrastruktuuri innovatsiooniks ning äritegevuseks. „Tark linn on efektiivne, tehnoloogiliselt arenenud, roheline ja sotsiaalselt kaasav linn“ (Yigitcanlar & Kamruzzaman, 2018, lk 49). Viimasel ajal on erilist rõhku pandud inimeste sotsiaalsele kaasamisele ning aruka linna kontseptsiooni rakendamist on käsitletud kui integreeritud ja mitme mõõtmelist süsteemi, et lahendada linna probleeme sidusrühmade partnerluse kaudu (Caragliu & Bo, 2016).

Targa linna ja targa piirkonna tegevusi ja programme toetatakse läbi mitmete arenguprogrammide ja fondide. Üheks heaks näiteks on Euroopa Komisjoni toetatud algatus *Smart Cities Marketplace* (Tarkade Linnade Turg), kus viiakse kokku ja toetatakse puhta energia, IKT lahenduste ja jätkusuutliku liikuvuse valdkonna arendusprojekte, et aidata kogukondadel, linnadel kiirendada üleminekut kliimaneutraalsusele. *Smart Cities Marketplace* koondab kokku ja jagab Euroopa edukate projektide kasutusjuhtumeid, mida on rakendatud nii väikestes, kui ka keskmise suurusega linnades, kuid ka sellistes suurlinnades nagu London, Barcelona ja Viin (Directorate-General for Energy, 2023).

Linnade piiratud ruumi ja kasvava linnastumise tõttu tegelevad linnad küsimusega, kuidas rahuldada kodanike kasvavaid nõudmisi ja vajadusi. Alates 1990ndatest aastatest on tõusnud esile jätkusuutlikkuse mõiste, mis on sageli seotud linnade taastamisega (Kecskes & Kozma, 2020). Aruka linna visiooni keskmes on arusaam, et uusi tehnoloogiaid saab kasutada selleks, et muuta teenuste osutamist ja kodanike eluviisi ning uus tehnoloogia on aruka linna mootoriks (Webster & Leleux, 2019). Üks viis linnaprobleemidega tegelemiseks on mahajäetud alade taaselustamine ja arendamine arukateks linnaosadeks (Neumannova, 2022). Vastavalt Alker *et al.*, (2000) mahajäetud ala määratlusele on mahajäetud ala, mis tahes maa või ruumid, mida on varem kasutatud või arendatud ja mis ei ole praegu täielikult kasutuses. Mahajäetud alade taaselustamine on saanud eraldi nähtuseks säästva linnaarengu valdkonnas ja neid on hakatud nimetama ka tarkadeks linnaosadeks (Neumannova, 2022).

Targad linnaosad on osa linnadest, kompleksed süsteemid, mis integreerivad kaasaegseid tehnoloogiaid, haldavad aktiivselt oma energiatarbimist ja rakendavad targa linna kontseptsiooni elemente, et luua arukas võrk (Good, Cesena, & Mancarella, 2017). Teadmiste ja innovatsioonikogukond *EIT Climate-KIC* targa ja jätkusuutliku linna programm toob välja tüüpilised targa linna projektid, mis hõlmavad: arukaid elektrivõrke, kaugkütte ja kanalisatsiooni ning veemajandust, vihmavee kogumist, rohelist tärnavaid, nulljätme programme, autode ühiskasutust, jalgrattateid, linnapõllumajandust, kultuuri ja üritusi, kohalike kaartide ja andmete koostööst. Samuti võivad eesmärkide hulka kuuluda kohaliku ettevõtluse elavdamine ja töökohtade loomine ning kohaliku elukeskkonna parandamine (EIT Climate-KIC, 2023). Ainuüksi kaasaegsed tehnoloogiad ei tee linna või linnaosa arukaks. Edu võtmeks on targalt mõtlemine ja vastutustundlik lähenemine planeerimisprotsessile. Kaasaegne äritegevus peab oma olemuselt olema dünaamiline ja loominguiline, kasutama uusimaid tehnoloogilisi lahendusi ning peab sama oluliseks inimeste vahelist suhtlust, koostööd ja meeskonnana toimimist (Hollands, 2008).

Edukate targa linna näidetena tuuakse esile Eindhovenit Hollandis, Berliini erinevaid linnaosaid ja vana lennujaama integratsioonilahendust. Viini vana Aspern lennujaama sulgemise järgselt uue linnaku, Aspern Seestadt, arendust mahajäetud alale ning Kista tark linnak Stockholmis. (Directorate-General for Energy, 2023)

Targa linna teenused võivad toetada ettevõtete ekspordi arengut mitmel viisil, sealhulgas infrastruktuuri, kommunikatsiooni ja logistika parandamise, turule pääsu suurendamise ning tootmis- ja tarnekulude vähendamise kaudu (Lopes & Oliveira, 2017; Caragliu & Bo, 2016). Suur enamus tarka linna puudutavad uurimistööd keskenduvad linna, kui keskkonda, mis peaks soodustama uute ideede ja innovatsiooni arengut. Samas on väga üksikud uurimused, mis uurivad targa linna ettevõtete vaatenurki nutikate linnade keskkondade ja pakutavate teenuste kohta.

Saksamaa kaheteistkümnnes targas linnas asuvate ettevõtete hulgas läbi viidud uuring puudutas kuut põhitegurit: IKT infrastruktuuri kättesaadavus ja kvaliteet, äriselt juhitud linnaareng, sotsiaalne kaasatus avalike teenuste osas, sotsiaalse suhtevõrgustiku roll ning kõrgtehnoloogia ja loovtööstuse abil saavutatav keskkonnasäästlikus. Uuringu tulemusena selgus, et IKT infrastruktuuri kättesaadavus ja kvaliteet on targas linnas tegutseva ettevõtte jaoks selle keskkonna peamine faktor. Ülejäänud uuritud tegureid nähti soodsate tingimustena, kuid millel otsene mõju ettevõtete arengule puudub. Uuringus osalenud ettevõtted pidasid küsitluse fookuseks olnud kuut põhitegurit, kui targas linnakus ettevõtlust soodustavaid tegureid, tühiseks omamata suuremat sisu ettevõtjate jaoks. Uuringus osalejad pidasid oluliseks nägemuse selget edastust ettevõtjatele ning linna rolli konkreetsete valdkondade probleemide lahendamisel. Peeti oluliseks ettevõtjate klastrit, mis võiks aidata kiirendada teadmiste levikut ja koostööd. Linna osa nähti konkurentsi tekitamise asemel julgustada ettevõtete koostööd, näiteks aidata eksportida ettevõtete lahendusi teistesse linnadesse. (Kraus, Richter, & Papagiannidis, 2015)

1.3. IT ekspordi mõjutavad tegurid

Euroopa Liidu (EL) digitaalse kümnendi programmi konkreetsed tegevussuunad ja eesmärgid aastaks 2030 on ühiskonna digioskused, ettevõtete digitaalne transformatsioon, turvaline ja jätkusuutlik infrastruktuur ning avalike teenuste digitaliseerimine. (European Commission, 2023). EL digimajanduse ja -ühiskonna indeksi 2022 aasta tabelis on Eestil 9. koht. Samas on Eesti kasv vahemikus 2017-2022 aeglustunud ja jääb alla EL keskmisest. Eesti on endiselt esirinnas

digitaalsete avalike teenuste osas, kuid 5G võrk ja äritegevuse digitaliseerimine nõuavad tähelepanu (Euroopa Liidu Komisjon, 2022).

IKT sektor annab suurima panuse Eesti majanduse SKP kasvust (Statistikaamet, 2023). Aastatel 2014-2019 on EL keskmine lisandväärtus IKT sektoris 3,8% (Eurostat, 2020). Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu (ITL) visiooni „Nutikas Eesti“ toob välja, et majanduse arengu potentsiaal läbi IKT sektori on suur. Kuigi Eesti erasektori digitaliseerituse tase on teiste riikidega võrreldes üle keskmine on väike- ja keskmiste ettevõtete osas mahajäämus (Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, 2022). Näiteks suurandmeid kasutab neist 10% ja tehisintellektlahendusi 3%, mis jääb alla Euroopa digikümnendi eesmärgist 75% (Euroopa Liidu Komisjon, 2022). EL keskmise lisandväärtuse tasemeni jõudmiseks on vajalik Eesti era- ja avaliku sektori mõtestatud koostööd tuleviku digiriigi teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi osas (Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, 2022). Võimalus jagada IKT lahendusi teiste riikide vahel, väldib tarbetut dubleerimist teadus- ja arendustegevuses, suurendab tõhusust, kiirendab üleminekut digitaalsetele avalikele teenustele ning tugevdab konkurentsi (Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, 2022). Need arengud on head eeltingimused suurandmete ja tehisintellekti kasutuse kasvule, mis omakorda võib suurendada veelgi sektori lisandväärtust.

IT ekspordi mõjuteguriteks on tehnoloogilised edusammud, haridus, valitsuse poliitika ning investeeringud teadus- ja arendustegevusse. Rõhuasetus kõrgetasemelisele IT-haridusele aitab toota kvalifitseeritud tööjõudu IT-ekspordi üldise potentsiaali suurendamiseks (The World Bank, 2023). Investeeringud teadus- ja arendustegevusse on otsustava tähtsusega innovatsiooni ja konkurentsivõime loomisel maailmaturul. Teadus- ja arendustegevusse investeeritud vahendid viivad parema tehnoloogia, infrastruktuuri, automatiseerimise ja iseseisva majanduse saavutamiseni (World Trade Organization Report 2022, 2023). IT eksport on proportsionaalselt seotud IT tehnoloogiliste lahenduste arengu ja kasvuga. IKT teadus- ja arendustegevuse avaliku ja erasektori suurem rahastamine võib aidata kaasa kõrge lisandväärtusega teenuste ekspordile (Kerner, 2022). Arenenud tehnoloogia ja lahendusega riikidel on võimalik kvaliteetseid IT tooteid ekspordida. Olulist rolli mängib valitsuse poliitika, mis määrab IT ekspordi mõjutavad digitaalse infrastruktuuri või tehnoloogia kasutamise, vabakaubanduslepinguid või kahepoolseid lepinguid ja intellektuaalomandi seaduseid (World Trade Organization Report 2022, 2023).

Ettevõtete vaheline strateegiline partnerlus, kui ka partnerlus riigiga ning sektorite ülese ja rahvusvaheliste koostöövõrgustike kaudu jagatavad teadmised ja kogemused on soodne keskkond tarkade toodete ja teenuse sünniks. Koostöövõrgustikud aitavad ettevõtjatel suhelda osapooltega erinevates tarneahelates, annavad võimaluse koguda finantse, viia kokku sama valdkonna osapooli erinevates riikides ja leida tarnijaid (Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, 2022)

1.4 Äriökosüsteem, selle seos targa linna ja ekspordiga

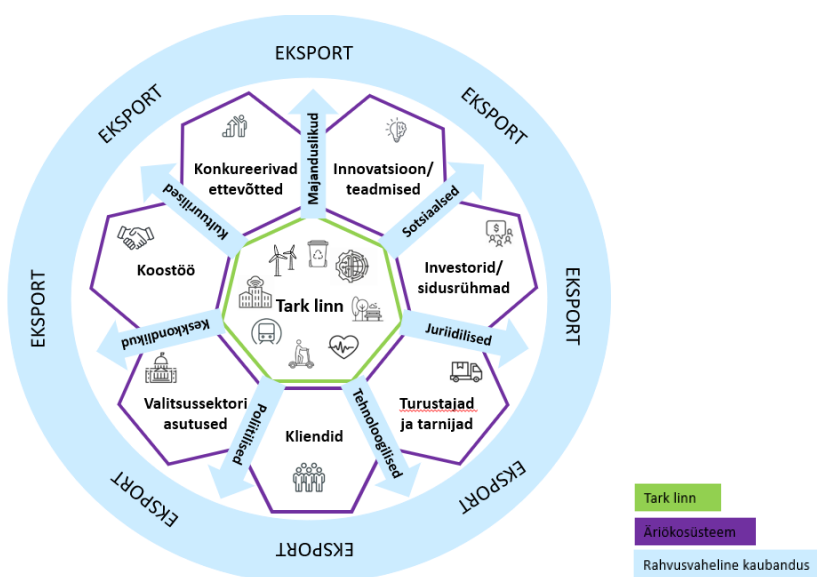
Tehnoloogia areng ja kasvav globaliseerumine on muutnud äritegemise viise ja selleks, et lihtsustada ettevõtetel mõista, kuidas kiiresti muutuv keskkonna arenda on järjest enam kasutatud äriökosüsteemi mõistet.

Äriökosüsteem on organisatsioonide, üksikisikute ja tehnoloogiate omavaheline seotud võrgustik, mis teeb koostööd konkreetsetes tööstusharus või geograafilises piirkonnas. Äriökosüsteemil on oluline tähtsus innovatsiooni, ülemaailmse konkurentsivõime ja ekspordile suunatud strateegiate edendamisel. (Iansiti & Levin, 2004) Ernst&Young ökosüsteemi eksperdi Greg Sarafin on defineerinud äriökosüsteemi mõiste järgnevalt „Äriökosüsteem on sihipärane ärikokkulepe kahe või enama üksuse (liikme) vahel, et luua ja jagada ühist väärtust ühistele klientidele. Igas äriökosüsteemis on osalejad ja vähemalt üks liige, kes tegutseb osalejate liidrina. Kõigil äriökosüsteemi liikmetel, olgu nad orkestrandid või osalejad, on väärtuspakkumistes esindatud oma kaubamärgid“ (Sarafin, 2021). Äriökosüsteem on teatud tüüpi äriõrgustik, kus ettevõtted teevad koostööd, konkureerivad ja arendavad koos kompetentse innovatsiooni loomise eesmärgil. Äriökosüsteemi toimimist saab analüüsida seitsme konkurentsieelise mõjuteguri vaates, milleks on: kliendid, turud, tooted, protsessid, organisatsioonid, huvirühmad, valitsus ja ühiskond. (Moore, 2023)

Hoolimata äriökosüsteemide struktuuri ja päritolu erinevusest, seisneb nende edu võimes luua sotsiaalmajanduslik sidusus, mis võimaldab ja toetab uute ettevõtmiste loomist ja kasvu (Stam & Ven, 2021). Äriökosüsteemil põhinevat lähenemisviisi käsitletakse sageli kiiresti kasvavate idufirmade tüüpi ettevõtlusega seoses, väites, et seda tüüpi ettevõtted on olulised innovatsiooni, tootlikkuse kasvu ja tööhõive allikad (Mason & Brown, 2014).

Äriökosüsteemi, targa linna ja ekspordi teooriatele toetudes võib öelda, et nende omavaheline seos on mitmetahuline ja hõlmab erinevaid, omavahel seotud tegureid.

Joonisel 1. on visualiseeritud äriökosüsteemi, targa linna ja ekspordi vahelised seosed. Mudeli keskseks elemendiks on tark linn, mis investeerib infrastruktuuri arengusse ja hea ühenduvuse loomisesse ning seab esiplaanile jätkusuutliku keskkonna, mis toetab ettevõtteid positiivse kuvandiga ekspordi turgudel. Tark linn on suure õppe ja innovatsiooni kontsentratsiooniga, luues tingimusi koostööks ettevõtete ja teadus- ning valitsusasutuste vahel. Valitsuse toetavad poliitikad ekspordi arendamiseks on targa linna ja ekspordi kasvuks üliolulised. Koostööd soodustav keskkond aitab luua ekspordile suunatud ühissetevõtlust ja partnerlust. Kõik need tegurid loovad soodsa keskkonna nii talentidele, kui ka ettevõtetele, võimaldades edukalt konkureerida välisturgudel.

Joonis 1. Äriökosüsteemi seos targa linna ja ekspordiga.
Allikas: Autori koostatud ptk 1 kasutatud kirjanduse põhjal

Targa linna, äriökosüsteemi ja ekspordi teoreetiliste tegurite omavahelised seosed loovad tervikliku raamistiku konkurentsivõimekuse suurendamiseks maailma turul, mis omakorda soodustab ekspordi kasvu.

2. UURIMISMETOODIKA

Selles peatükis põhjendatakse käesolevas töös kasutatud uurimisviisi ja -meetodi valikut. Kirjeldatakse sihtgrupp, antakse ülevaade valimi koostamisest ning lõpliku valimi moodustamisest. Antakse ülevaade andmete kogumise ja analüüsi meetoditest. See peatükk aitab uurimustöö tegijal kindlaks teha üldist rakendatavust, sobivust ja uurimistöö teostatavust.

2.1. Uurimisviis ja uurimismeetod

Töö eesmärgi saavutamiseks kasutatakse kvalitatiivset uurimisviisi ning uurimismeetodiks valiti juhtumiuuring. Kvalitatiivset uurimisviisi peeti sobilikuks kuna sihtgrupp on väike, nutikate linnade mõiste pole üheselt määratletud ja teaduslikud uurimused nende keskkonna ning pakutavate teenuste seosest ekspordiga on alles lapsekingades (OECD; Yeh; Lopes ja Oliviera; Yigitcanlar & Kamruzzaman). Kvalitatiivse uurimisviisi korral keskendutakse inimeste kogemustele ja kuidas nad ümbritsevale tõlgenduse annavad. Valimid on väiksed, andmed kogutakse avatud küsimustega intervjuude käigus ning analüüs on interpreteeriv. (Laherand, 2012) Juhtumiuuringuga uuriti kuidas Ülemiste City ärilinnakus büroopinda üürivate ekspordivate Eesti IT ettevõtete juhid seostavad linnaku äriteenuseid ja keskkonda ettevõtete ekspordi arenguga ning missugused on nende ootused linnakule ekspordi arengu toetuseks. Juhtumiuuring meetodit rakendatakse, et tõlgendada subjektiivsete tekstiandmete sisu, kasutades süstemaatilist liigendamist ja kodeerimist ning teemade või mustrite kindlakstegemist (Laherand, 2012).

2.2 Sihtgrupp, valimi koostamine ja lõplik valim

Eesti on tuntud kõrge digitaliseerituse tasemega riik maailmas, kus riigiga seotud tehingud saab teostada digitaalselt üle e-riigi teenuste säästes kodanike ning ettevõtjate aega. Eesti digiriigi kogemused on toetanud edukalt IT teenuste ekspordi teistesse riikidesse ning Eesti e-riigi teenuste kogemused on maailmas hinnatud.

Eksportivate Eesti kapitalil olevate IT ettevõtete kontsentratsioon on suur Tallinnas asuvas Ülemiste City linnakus moodustades seal asuvate ettevõtete kogu ekspordi mahust kolmandiku ja seda peaaegu 80% lise lisandväärtusega. Linnakus puuduvad uuringud linnaku teenuste ja keskkonna seosest IT ettevõtete ekspordi kasvule ja seetõttu on sihtgrupiks IT ettevõtted. Lähtudes uurimiseesmärgist rakendati valimi moodustamiseks sihipärast ja süstemaatilist valikut. Sihipärase valiku kriteeriumiteks pidi:

- a) ettevõttest suurem osa asuma Ülemiste City ärilinnakus;
- b) põhinema Eesti kapitalil;
- c) 2021 ja 2022 aasta majandusaruandes peab kajastuma ekspordi müügitulu vähemalt ühte välisriiki.
- d) tegevusala kuuluma EMTAK jaotuses „Info ja Side“ alamjaotusesse

Linnaku poolt antud 2021 aasta EMTAK (Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator) side ja kommunikatsioonikoodiga (Registrite ja Infosüsteemide Keskus, 2023) üürnike nimekirjast filtreeriti välja alamjaotuse „Info ja Side“ ettevõtted koodidega 62021, 62031, 62091, 62011. E-äriregistri avaandmetest saadi ettevõtete eksporditulu ja töötajate arv aastate 2021 ja 2022 aruandeperioodi kohta. Tegevjuhtide ja juhatuse liikmete nimede ja kontaktide leidmiseks töötati läbi ettevõtete e-äriregister, veebilehed, LinkedIn ning isiklik suhtevõrgustik.

Eeltoodud koodidega ettevõtete loetelust moodustati eksportivate IT-ettevõtete nimekiri. Järgmisena jaotas autor ettevõtted kategooriatesse, mikro-, väike-, keskmine- ja suurettevõtte lähtudes väike- ja keskmise suurusega ettevõtja definitsioonist vastavalt tabelis 1 toodud töötajate arvu kriteeriumitele. Eeltoodud kriteeriumitega jäi nimekirja kaksikümmend kaks ettevõtet. Nimekirja väiksuse tõttu aastakäivet või bilansi mahtu grupeerimisel arvesse ei võetud.

Tabel 1. Ettevõtete liigitus vastavalt näitajatele

Ettevõtte kategooria	Töötajate arv	Aastakäive	Aastabilansi kogumaht
Mikro	vähem kui 10	ei ületa 2 miljonit €	ei ületa 2 miljonit €
Väike	vähem kui 50	ei ületa 10 miljonit €	ei ületa 10 miljonit €
Keskmine	vähem kui 250	ei ületa 50 miljonit €	ei ületa 43 miljonit €
Suurettevõtja	ettevõtja, kes ei vasta eelnevalt toodud kriteeriumitele		

Allikas: (EAS, 2023); VKE definitsiooni selgitus

Uuritavate ettevõtete valim moodustus süstemaatilise valimi teel. TalTech poolt seatud kriteerium magistr töö kvalitatiivse uurimuse jaoks on minimaalselt 10 intervjuud. Antud nõudest lähtudes

peab iga teine ettevõtte olema uurimuse valimis. Ettevõtted, mis sattusid valimisse aga kellega ei õnnestunud kontakti saada asendati nimekirjast sama segmendi eelmise või järgmise ettevõttega. Tegevust korrati, kuni lõpuks sai kokku 11 intervjuud. Lõplik intervjuueeritavate koosseis, toimumise aeg, koht ja kestvus on toodud tabelis 2.

Tabel 2. Intervjuudes osalenud ettevõtete jaotus

Segment	Kood	Töötajate arv	Kestvus/ min	Aeg ja koht
Mikro	V1.M	2	6,57 min	14.04.23 – kõne
Mikro	V2.M	3	35,30 min	17.04.23 – kõne
Mikro	V3.M	7	17 min	13.04.23 - kõne
Väike	V4.V	17	15 min	13.04.23 - kõne
Väike	V5.V	20	20 min	13.04.23 – veebi kohtumine
Väike	V6.V	22	25 min	14.04.23 - kõne
Väike	V7.V	23	21 min	14.04.23 - kõne
Keskmine	V8.K	65	10 min	13.04.23 - kõne
Keskmine	V9.K	80	36 min	06.05.23 - kohtumine
Suur	V10.S	454	20 min	21.04.23 - kõne
Suur	V11.S	959	19 min	14.04.23 - kohtumine

Allikas: Autori koostatud

Intervjuueeritute hulgas oli erineva profiiliga IT ettevõtteid. Kaks intervjuueeritud, üks väike ja teine mikro ettevõtte on keskendunud peamiselt suurtele arendustööde tegemisele ja nende peamine teenus on kõrge kvalifikatsiooniga programmeerimiskompetents. Üks väike ettevõtte tegutseb edukalt nišiturul ja ülejäänud valimi ettevõtted on oma tüübilt kõik teenusettevõtted. Suured ja keskmised ettevõtted omavad kindlat teenuste ja toodete portfelli ning kuuluvad linnaku eksportivate IT ettevõtete tippu. Küsitluses osalenud isikud on ettevõtete tegevjuhid või juhatuse liikmed, kes osalevad ettevõtte juhtimises. Kõik valimisse sattunud ettevõtted on juhuslikult linnakus asunud üle kahe aasta. Vanimad neist kümne aastat ja rohkem. Mitmed ettevõtted on laienemisega seoses mõned korrad kolinud ja kasvanud koos linnaku arenguga.

2.3. Andmete kogumise ja analüüsi meetod

Uurimistöö viidi läbi poolstruktureeritud intervjuudega. Olemasolevate andmete analüüs toimub juhtumeid läbivalt, mis keskendub eri juhtumite sarnasuste ja erinevuste väljaselgitamisele (Merriam, 1998).

Poolstruktureeritud intervjuu annab võimaluse intervjuueeritavalt küsida täpsustusi ja lisaküsimusi ning läbi avatud küsimuste ergutada arutelule. (Merriam, 1998) Intervjuu peamine struktuur ja teemad määrati küsitluse alguses, kuid sõltuvalt vestluse arengust oli avatud muutustele ja täiendustele. Poolstruktureeritud intervjuu küsimused võivad olla eelnevalt formuleeritud, kuid uurija otsustab, mida on otstarbekas küsida ja millal (Robson & McCartan, 2016).

Kuna intervjuueeritavad olid tegevjuhid, siis nendega kontakti saavutamine oli raske. Intervjuu aega kokku leppides eelistati see kaheksal juhul läbi viia telefoni teel, ühel juhul video teel ja vaid kaks olid nõus füüsiliselt kohtuma, seda tänu isiklikule tutvusele. Üheksast viis leppisid intervjuuks kokku eraldi aja, neli intervjuueeritavat olid valmis vestluse kohe samal hetkel läbi viima. Kõige lühem intervjuu kestis 7 minutit ja see viidi läbi kohe helistamise hetkel, kuna intervjuueeritaval oli kiire ja lähiajal teist võimalust selleks ei näinud. Kohe helistamise hetkel läbi viidud intervjuude vastused olid lakoonilised ning oli tunda soovi intervjuu kiirelt lõpuni viia. Kõige pikem intervjuu toimus füüsiliselt kohtudes ja kestis ligi 40 minutit. Intervjuuks aega planeerinud juhid mõtlesid kaasa ja arendasid vestlust. Kümme intervjuud viidi läbi 2023 aasta aprilli kuus vaid üks toimus mai alguses

Kümme intervjuud salvestati ja transkribeeriti, veebi teel toimunud vestlust ei õnnestunud salvestada ja selle protokollis autor Wordi dokumendina. Intervjuude sisu analüüsil kasutati kodeerimist. Koodid määrati teemade kaupa, mis tulenesid intervjuudest nende esinemise sageduse põhjal. Koodide alusel koostati sisuanalüüs üksikust üldisemaks (Laherand, 2012), kuni moodustusid suuremad teemad. Analüüsis kaasati olulisemad punktid teoreetilisest käsitlusest ning intervjuueeritavate vastustest.

Transkribeerimiseks kasutati TÜ Küberneetika Instituudi foneetika- ja kõnetehnoloogia laboris väljatöötatud veebipõhist kõnetuvastustehnoloogiat (Olev & Alumäe, 2022).

3. UURINGU TULEMUSED

3.1. Ülemiste City linnaku keskkond

ÜC visioon on olla tuntud, tunnustatud ja ihaldatud parim äri-, elu- ja õppimiskeskond talentidele – tarkadele spetsialistidele, juhtidele ja ettevõtetele, kes mõjutavad oma tegevusega (maailma) majandust. (Ülemiste City, 2024)

ÜC linnaku arenguvisioni viiakse ellu läbi tervikliku infrastruktuuri ja keskkonna loomise vaate.. Linnakut arendatakse talendi igapäeva elu toetava keskkonnana. Loodud on sportimisvõimalused, olemas on tervisekeskus, toidupood, külaliskorterid, kool ja lasteaed. Soositakse jagamisteenuse kasutamist, loodud on rohealad puhkehetkedeks ja inimeste vahelise suhtluse soodustamiseks. Linnak korraldab foorumeid ja seminare ning pakub soodustust linnaku ettevõtetele nendel osalemiseks. Hoonete ehitusel keskendutakse energiasäästlikele lahendustele. Linnak pakub enda keskkonda uute tehnoloogiate testimiseks. Linnakus on rahvusvahelist ettevõtlust toetavad avaliku sektori asutused ning ettevõtteid pea kõikidest sektoritest pakkumaks võimalust ettevõtluse omavahelisele paremale koostööle. Linnakul on tugev IT kuvand, mis on meelitanud sinna märkimisväärset hulga teisi sektori ettevõtteid, millest mõned on ka omavahel partnerluses. ÜC 2022 aasta majandusuringu andmetel (Ülemiste City, 2022) on linnakus 439 ettevõtet, milliste ekspordi maht oli 979 miljonit eurot. Kolmandiku ekspordimahust toovad linnakus asuvad IT ettevõtted.

Lähtudes Ülemiste City linnaku targa linna kontseptsioonist koos seal asuvate äriettevõtetega võib teda nimetada äriökosüsteemiks ning teooriast lähtuvalt peaks nende kooslus tervikuna toimima ekspordi arengut ja kasvu soodustavalt.

3.2. Uuringu tulemuste analüüs

Selles peatükis esitatakse intervjuude analüüsi tulemusena tekkinud peamised teemad ja märksõnad, mis on koondatud Lisas 2 olevatesse tabelitesse. Analüüsi täiendatakse intervjuueeritavate mõtete ning tsitaatidega, mida omakorda võrreldakse teoreetiliste käsitlustega.

3.2.1. Ülemiste City teenused

Esimeseks teemaplokiks on linnaku poolt pakutavate teenuste käsitlus, mis lähtub äriökosüsteemi teoorias nimetatud seitsme konkurentsieelise, ühe mõjuteguri, huvirühma (Moore, 2023) ,toimimise vaatest. Ülemiste City on äriökosüsteemi huvirühm, kes on oma linnakus asuvate ettevõtete äri edu toetuseks välja töötanud mitmeid teenuseid, milliste ekspordi toe mõju kohta nad linnaku IT ettevõtete arvamus saada soovisid. Lisa 2 olevas tabelis on intervjuude kodeerimisel leitud peamised teenuseid puudutavad teemad ja märksõnad välja toodud ning saavad käesolevas alapeatükis kommenteeritud ja teooria ning intervjuueeritavate arvamusel illustreeritud.

Kõige enam nimetati Ülemiste City büroopinna teenust. „Me rendime kontorit, aga mitte et see kuidagi eraldi meie ekspordi toetaks. Meil on kontorit vaja“ (V2.M). Üldiselt on enamus intervjuueeritavatest bürooteenustega rahul. Enamuse ettevõtetest pidasid ruumide vahetamise ja laienemisega seotud asjaajamistel linnakut vastutulelikuks ja paindlikuks. Kahel juhul märgiti ära vajadust muuta kontorilahendust vähenenud büroopinna kasutuse tõttu. Nendel juhtudel tõdeti, et läbirääkimised kipuvad venima ja kulgevad pisut vähem ladusalt. „Linnaku kvalitatiivsus kaalub üle tipp tunni ummikud. IT sektoris on inimestel paindlik tööaeg, mis leevendab tipp tundidega kaasnevaid liikumishäireid “(V4.V).

Kõigile vastanuist on tuttavad foorumid ja ärihommikud, kuid kahele vastajale oli uus informatsioon, et nende eestvedajaks ja korraldajaks on linnak. Foorumites osalenute arv on valimi ettevõtetes väike. Peamised osavõtjad on keskmistest ja suurtest ettevõtetest Põhjusteks toodi, et pole märganud huvipakkuvaid teemasid või siis sobiva teema korral jällegi aeg ei ole sobinud IT ettevõtte peavad end spetsiifiliseks, kus palju introverte ja töötajatel kaugtöö võimalust. „Ütleme niimoodi, et noh, minu noh, kus nagu minu leib tuleb, on ikkagi tarkvara agendajatelt ja nad on selline väga spetsiifiline sihtrühm. Ja minu kliendid on samamoodi tegelikult väga selline spetsiifiline, siis sellest tulenevalt meil nagu neid võib-olla nii väga neid vaheteenuseid nagu vaja ei ole“ (V7.V). Mikro- ja väikeettevõtteid enda jaoks huvipakkuvat foorumites ja seminarides seni leidnud pole. Üks vastajatest nimetas foorumeid ja ärihommikuid heaks võrgustumise väljundiks.

Ülejäänud ÜC poolt pakutavate teenuste ja kasutuse tuntuse poolest olid järgmistel kohtadel konverentsiruumiteenus ja majutusteenus. Majutusteenust nimetati väga heaks teenuseks, mida saab kasutada partnerile majutuse pakkumiseks või oma töötajale, kas välisriigist või ka kohalikele elukohavahetuse ajaks. „Majutusteenus oli nagu väga tore aga enne tööpäeva algust tahaks välismaalane ka hommikusööki. Õnnestus kaubelda nii kaugel, et majutusteenus sisaldas ka hommikusöögikrediiti. Ma arvan, et see on selline hea vorm koostööks arenevas linnakus, et on aktiivne tagasiside ja ettepanekud“ (V2.M). Olulisi külalisi ja partnereid eelistatakse majutada kesklinna hotellides, kus toitlustus ja muud majutusega seotu kuulub teenuse sisse. Oluliseks peetakse ka restoranide ja teiste ajaveetmise võimaluste lähedust, milleks ÜC linnakus kahjuks võimalused puuduvad.

Konverentsiruumide teenust peetakse heaks teenuseks, mis võimaldab vahelduse pakkumiseks või suuremate infopäevade, koosolekute korraldamiseks oma kontorist välja minna aga samas olla mugavalt lähedal. Heaks võimaluseks peetakse toitlustuse tellimise võimalust koos ruumi rendiga. „Kasutame erinevas suuruses konverentsirume. Meil endal pole piisavalt, kui on suuremaid vaja, on neid hea võtta.“ (V8.K)

Linnaku logistilist paiknemist ja infrastruktuuri olemasolu tervikuna pidasid heaks kõik ettevõtted. „Mulle nagu tundub, et see logistika ja transpordi pool on küll väga hästi lahendatud“ (V9.K). Siiski toodi välja ka probleem mitme ühiskondliku transpordi kasutamise vajadusest linnakusse jõudmiseks mõnest Tallinna linnaosast. Lennujaama lähedust pidasid oluliseks suurem enamus intervjueeritavatest. Kõik vastajad peavad heaks parkimisvõimaluste rohkest „mulle meeldib, et selle parkimiskaaridga saab ükskõik millisesse parkimismaia parkida“ (V9.K). Positiivsena nimetati rattaparklate olemasolu.

HR ja turundusvõrgustiku teenust ei tea enamuse valimi ettevõtete juhtidest, üks on plaaninud osaleda ja üks on kuulnud. Kohanemisteenus kõlas tuttavalt ühele, kolmandatest riikidest pärit töötajatega suurettevõtte juhile. Koolituskrediit, kõrgkoolidega koostöö võimalus ja test-city teenus on eksportivate IT ettevõtete juhtide seas võõrad teenused.

Targa linnaku mõiste ja innovatsiooni arenguks soodne keskkond jäi enamuse intervjueeritavatele arusaamatuks. Segaseks jäi nende mõistete tähendus linnakus asuvate ettevõtete jaoks.. Intervjueeritavad sooviks paremini aru saada, mida targa linna ja innovatsiooni all bürooruumi üürijatega suhestumisel mõeldakse. Valdav osa valimist tegid ettepaneku linnakul mõelda nende

mõistete paremat kommunikatsiooni linnaku teenuste valguses. Seoses innovatsiooni ja targa linna mõistega sooviti teada saada, mida linnak ise nendes valdkondades teeb ja mis on võimalused linnakus asuvatele ettevõtetele? Kas mõni linnakus asuv ettevõte, osutab või arendab mõnda innovaatilist teenust? Mis on linnaku põhimõtted teenuste ostul ja arendusel?

Linnaku teenuste analüüsi tulemusena saab kokkuvõtvalt öelda, et linnaku poolt pakutavate teenuste seose nägemine ekspordiga puudub ja neid pigem peetakse iseenesest mõistetavate kaasaegse linnaku bürooruumi üürimisega kaasaskäivateks teenusteks. Sarnast vaadet toetab ka teooria, mille põhjal nutikas linn on eelkõige kaasaegse infrastruktuuri ja keskkonna looja, mis toetab loovuse ja ettevõtluse arengut ning võimaldab talentidel pideva enesetäienduse ja innovatsiooni kaudu panustada majanduskasvu ja paremasse elukvaliteeti (Abdullahi, Porras, & Haque, 2022). Äriökosüsteemi teooria vaatest süsteemis osalejate vaheline koostöö loob efektiivsuse ja konkurentsieelise. Selles vaates võib aga öelda, et linnakul on vaja läbi mõelda kommunikatsioon ja võimalused linnakus asuvate ettevõtete kaasamisele linnaku teenuste arenduses osas. Intervjueeritavad ei tunne, et süsteem selles osas oleks läbipaistev ja neile oleks vastavad võimalused avatud.

3.2.2. Ettevõtete vahelised ärisuhted ja linnaku multikultuurne keskkond

Teiseks teemaplokiks on linnakus asuvate ettevõtete vahelised ärisuhted ja linnaku multikultuurne keskkond. Teooria vaatest on äriökosüsteem ärivõrgustik, kus ettevõtted teevad koostööd, konkureerivad ja arendavad koos kompetentse innovatsiooni loomise eesmärgil. (Moore, 2023). OECD 2020 aasta tarkade linnade aruande põhjal innovatsiooni panustavad ettevõtted on ekspordis edukamad. Erinevate kultuuride tundmine on üks olulisi välisturgudele sisenemise teguritest, millel võib uuele turule sisenemise edus määrav mõju olla. Linnaku multikultuurne keskkond võiks teooriale tuginedes olla toeks erinevate kultuuride tundmaõppimisel. Lisa 3 tabelis on esitatud käesoleva alapeatüki intervjuude kodeerimisel leitud peamised teemad ja märksõnad saavad käesolevas peatükis kommenteeritud ja teooria ning intervjueeritavate arvamusega illustreeritud.

Linnaku äri-ärile teenustest nimetati esimesena toitlustust, seejärel nimetasid MyFitness spordiklubi ja Tervisemaja. Toitlustuse osas oli palju erinevaid arvamusi, kuid üldvaates ollakse kohtade valikuga rahul. Üks kord toodi välja kõrged hinnad, mille tõttu on hakatud rohkem toitu kodust kaasa võtma. Valimi ettevõtted ei tarbi linnakus asuvate teiste ettevõtete äriteenused, ehk

ärilt-ärile teenuste riskasutust ei toimu. Teenuse sisseostul on ettevõtetal kindlad kriteeriumid ja linnakus paiknemine nende hulka ei kuulu.

ITL, EAS ja Eesti Rahvusvahelist Maja ettevõtete juhid ise ei nimetanud. ITL liikmed ei näe ÜC võimendust erialaliidu tegevuses ja asukoht liikmeks olekut ei mõjuta. ITL korraldatud üritused, mis toimuvad ÜC-s on aga seevastu asukoha mõttes mugav osaleda. „Oleme ITL-i liikmed ja osalenud ITL poolt samas linnakus korraldatud üritustel. Otsest kasu pole saanud aga need on toimunud meile sobivas asukohas. Linnaku osa selles nagu pigem pole.“ (V2.M). Ühel keskmisel ettevõttel on EAS-ga pikk koostöö kogemus aga linnaku rolli selles taaskord ei nähta.

Eesti Rahvusvahelise Maja teenuseid pidas vajalikuks vaid üks suurettevõtte, kes on toonud töötajaid kolmandatest riikidest. Ülejäänud ettevõtted väljaspoolt EL-i lähiajal tööjõudu tuua ei plaani ja teenust ei vaja. Uuringus osalenud ettevõtetest vähestel on kohapeal teistest riikidest töötajaid, „kuna meil ei ole lokatsioon niivõrd oluline, siis meil ei ole nagu tingimata alati vajalik, nagu neid siia tuua“ (V7.V). „See puudutaks nagu töötajate aktsenti ja igal juhul see nagu kõike toetab aga kas ta konkreetselt väärtust annab...“ (V7.V). Linnaku multikultuurne keskkond ja seda toetavad teenused on ärilinnaku kuvandi vaates positiivne, kuid intervjueritud ettevõtete juhtide vaates antud suhtlusvormi kaudu erinevate kultuuride kohast kogemust ei otsita.

Teadmine teistest linnakus asuvatest ettevõtetest on olemas vaid kolmel ettevõttel. Ühel väikesel tarkvaraarendajal, ühel keskmisel tarkvara müüjal ja ühel suurel tarkvaraarendajal, kes teeb koostööd teiste arendusettevõtetega. Üle poole uuringus osalenutest ei tea missugused firmad linnakus asuvad ja enamusele, just väiksematele ettevõtetele pakub teadmine huvi võimalike koostöö või ärisuhete eesmärgil. „Ei ole hea ülevaade, huvitaks kindlasti, mis ettevõtte kuskil täpselt asub ja inimeste kontaktid. See võib luua mingeid ärisuhteid, mis võivad viia mingisuguse ekspordini.“ (V1.M) „Kui saaks paremini aru, et kes seal linnakus on ja milliseid teenuseid keegi teine pakub, et kas seal oleks koostöövõimalusi.“(V4.V). „Sisemiseks networkinguks võiks olla oma portaal. Majade alt lifti juurest ettevõtete nimesid üles kirjutada ei ole nutikas“ (V2.M). „Praegused foorumid, pigem võiks fookus olla networkingul, kus algatuseks võib-olla tutvustavad, et mis teenused seal on ja siis ettevõtete esindajad saavad tutvustada ja kohtuda“ (V6.V).

3.2.3. Avalik ruum, keskkond ja transpordiinfrastruktuur

Kolmas teemaplokk käsitleb linnaku avalikku ruumi, ümbritsevat keskkonda ja transpordiinfrastruktuuri. Neid kolme elementi peetakse targa linna keskseteks teguriteks, mis loovad

atraktiivse keskkonna talentidele ja innovatsiooni põhiste ettevõtetele. Lisa 4 tabelis on esitatud intervjuude kodeerimisel leitud peamised teemad ja märksõnad saavad käesolevas alapeatükis kommenteeritud ja teooria ning intervjuueeritavate arvamusega illustreeritud.

Avaliku ruumi teenuseid ning linnaku keskkonda peavad kõik ettevõtete juhi meeldivaks ning eraldi rõhutatakse lennujaama läheduse olulisust rahvusvahelise äri kontekstis. Heaks võimaluseks peetakse erinevaid alasid töökeskkonnavahtetuseks või tööpauusi pidamiseks. Spordi- ja liikumisüritused on positiivne algatus, kuid vaid üks valimi ettevõtetest on üritustel osalenud. Mikro ettevõtete arvates on need mõeldud suurematele firmadele, kus on ressursi meeskondi kokku panna ja üritus töötab ka team buildingu eesmärgil. Vähesel osaluse põhjuseks toodi IT ettevõtetele omast kaugtöö vormi ja, et toimuvad liiga palju töö ajast. Rohelise linnaku vaade ja sellesuunalised arengud on positiivsed. On mõistetav, et looduskeskkonna loomine võtab aega, kuid leiti et on ka lihtsamaid ja kiiremaid võimalusi. Suitsetajad hoonete uste ees ja linnaku tänavatel on häiriv.

Kaasaegse ja seotud kergliiklusteede olemasolu ja nende võrgu laienemist peetakse jätkusuutliku keskkonna ja targa linnaku oluliseks osaks. Transpordiühendusi, auto-ja kergliiklusteede seotust teiste linnaosade ning tähtsate sõlmpunktidega peetakse linnaku kontekstis üheks oluliseks faktoriks. Samuti peetakse oluliseks võimaluseks alternatiivsete transpordi võimaluste olemasolu. „Hea, et on võimalus parkida Bolt ja Citybee rendiautot.“ (V2.M).

Neli ettevõtte juhti tõid omaalgatuslikult välja afterwork ürituste puudumise. Mõistetakse juurpõhjuseid, kuid leiti teiste linnakute ja linnaosade näitel nii Eestis kui ka välisriikides, et see on vajalik ning oluline osa terviklikusest. Rail Baltica terminalis nähakse olulist võimendust linnaku teedevõrgustiku ning sotsiaalse arengu perspektiivis. See võiks tuua linnakusse rohkem inimesi ja sellelt pinnalt ka ehk lihtsam afterwork teenust arendada.

3.2.4 Ülemist City keskkonna ja teenuste seos ekspordi arenguga

Tabelis 3 on näidatud intervjuueeritavate ettevõtete arvamused linnaku keskkonna toetuse osas ettevõtte ekspordi arengus. Ettevõtete juhid ei ole kunagi mõelnud, et linnak oma teenuste ja keskkonnaga võiks kaudselt ettevõtte ekspordi mõjutada. Seetõttu nad ei seosta teenuseid ettevõtte arenguga ega pea seda oluliseks faktoriks oma majandustulemustes. Intervjuude läbiviimise ajal kõlas kõikide juhtide jutus murenoot IT sektori töötajate massilise kodukontoritesse kolimisega seoses, ning sellel hetkel veel kontorisse tagasituleku trendi tunda polnud.

Kõikide intervjueeritavate esimene reaktsioon intervjuude alguses oli, et linnaku ökosüsteemi teenuseid ei seostata ekspordi arengut toetavate teguritega. „Väga lühidalt, ma ei tea ühtegi teenust, mida nad pakukisid ekspordi toetuseks“ (V1.M). Pärast autori poolsete mõningate teenuste nimetamist osati teemat edasi arendada ja nimetada ÜC ja teiste linnakus asuvate teenusettevõtete teenuseid. „Loetletud asjad tulevad, mul nii öelda tuttavad ette, olen nende uudiskirjas märganud, et neist on räägitud“ (V2.M). Tabelis 3 on kokkuvõtvalt toodud alaptk 3.2.1-3.2.3 analüüsi tulemused.

Tabel 3. Uurimuse analüüsi kokkuvõte

ÜC äriökosüsteemi osalised	Teenused	Toetus	Ilmnunud ettevõtetes
ÜC teenused	Bürooteenus, majutusteenus, HR- ja turundusvõrgustik, koostöö kõrgkoolidega, kohanemisteenus	Ei toeta	Kõigis ettevõtetes
	Foorumid	Soodne tingimus -ei toeta	V9.K; V8.K
	Avalik ruumi – pargid, puhkealad	Ei toeta	Kõigis ettevõtetes
	Test city, innovatsioon	Ei toeta	Kõigis ettevõtetes
	Eesti Rahvusvaheline maja	Soodne tingimus -ei toeta	V10.S
B2B ja multikultuur	B2B ärisuhted, toitlustusettevõtted	Ei toeta	Kõigis ettevõtetes
	ITL, EAS	Soodne tingimus -ei toeta	V1-3.M, V4.V, V9.K, V10-11.S
	Multikultuurne keskkond	Ei toeta	Kõigis ettevõtetes
Avalik ruum, keskkond, infrastruktuur ja transport	Välitööalad, spordi- ja liikumisüritused,	Ei toeta	Kõigis ettevõtetes
	Hea juurdepääsetavus, transpordiühendused olemas, lennujaama lähedus	Soodne tingimus -ei toeta	Kõigis ettevõtetes

Allikas: Autori koostatud analüüsitulemuste põhjal

Linnakus toimuvaid foorumeid nimetati kahel juhul, mingil kaudsil viisil seotud teguriks, kuid mis otseselt ei toeta. „Minul kui ekspordimehele oli hästi palju huvitavat, et ma mõtlesin et kui ma ei oleks seal Saksamaal praegu, siis ma oleksin ikkagi terve päeva seal olnud ja kuulanud neid paneele“ (V9.K). Eesti Rahvusvahelise maja olulisust linnakus hindas vaid üks ettevõtte. Sellel

ettevõttel on palju töötajaid kolmandatest riikidest ning V10.S sõnul on teenus suureks abiks ja kasutatakse palju.

Kõik ettevõtted tõid positiivse omadusena välja ÜC asukohta, mis on hea juurdepääsetavusega igast suunast, lennujaama lähedus ning heade parkimisvõimalustega. „Et mis meile siin kindlasti meeldib, on see lennujaama lähedus, kesklinna lähedus. Nagu kogu lokatsioon ise, et olles rahvusvahelises äris, on just see lennujaam, meil inimesed käivad edasi-tagasi.“ (V11.S)

Mitmed ettevõtted pidasid ÜC linnaku juures oluliseks arenevat keskkonda ja tugevat IT keskuse kuvandit, kuhu on koondunud Eesti IT suurtegiijad. Suhtutakse positiivselt linnakus saada olevatesse teenustesse hoolimata enda vähesest teadlikkusest ja teenuste kasutamisest. Ülemiste Citys asuvad ettevõtted märkavad linnaku pidevat arengu ja kuidas nähakse vaeva rohepöörde ja innovatsiooni sissetoomisega. Üldiselt ollakse rahul linnaku, kui äriökosüsteemiga. Paraku ükski ettevõtte ei ole tulnud mõttele mõõta keskkonna ja teenuste tähtsust ettevõtte ekspordis. Intervjueeritav V11.S pidas aga ökosüsteemi mõju mõõtmist iseenesest huvitavaks küsimuseks, kuid ühtegi head mõtet, kuidas seda võiks mõõta, pähe ei tulnud.

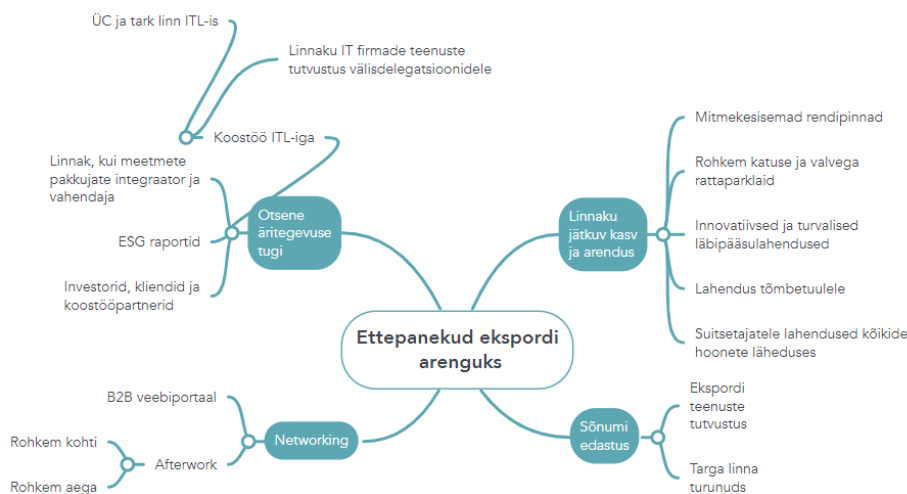
Hoolimata sellest, et ettevõtete juhid ei näe ekspordikasvu ja äriökosüsteemi teenuste vahel seoseid, leiab autor intervjuude analüüsi tulemusel ja teooriale toetudes, et linnakus on siiski eksporti toetavaid teenuseid ja tegureid. Nagu näiteks Eesti Rahvusvaheline maja, mille olulisust keskkonnas toetavad (Mattsson & Johanson, 2013) öeldes, et ettevõtted, kellel on suhted teiste ettevõtete, valitsusasutuste ja valitsusväliste organisatsioonidega, saavutavad suurema tõenäosusega ekspordiedu. Teooria toetab positiivselt ettevõtete ekspordijõudluse ja hariduse ning teadmiste omandamise seost (Cieslik, Michalek, Michalek, & Mycielski, 2015), mille alusel võib järeldada, et seminaridel ja foorumitel on ekspordi kasvule kaudselt toetav mõju. Targa linna kui äriökosüsteemi kaasaegne infrastruktuur ja head ühendused on teooria kohaselt võtmetähtsusega tegurid konkurentsi edu saavutamisel maailma turul. „Tarkades linnades rakendatav info- ja kommunikatsiooniteenuste (IKT) infrastruktuur toetab sotsiaalset ja linnalikku kasvu arendades majandust, inimeste kaasatust ja valitsemise efektiivsust.“ (Yeh, 2017, lk 556)

Pidev teadmiste jagamine ja omandamine, valitsusasutuste toetavad tegevused ja kaasaegne infrastruktuur ning ühenduvus on ühised tegurid, mis toetavad kaudselt ekspordi arengut targas linnas.

3.3. Ettepanekud ekspordi arengu toetuseks

Käesolevasse teemaplokki on koondatud intervjueeritavate ettepanekud ja ootused Ülemiste City linnakule ekspordi toetuse vaates, mis on seotud tervikuks teooriaga, teiste uurimusteamade tulemuste ja autori arvamuse ning ettepanekutega.

Linnak seostub IT ettevõtjatele eelkõige hea äriökosüsteemiga büroopinna teenuse osutajana, mitte otsese äritegevuse toetuse pakkujana. Ettevõtjad ei osatud ekspordi arengu otsese tegevuse toetuseks ühtegi konkreetset soovi esitada. Ühist arvamust illustreerib tsitaat „No ütleme niimoodi, et me selle peale lootma ei jääks, kui välja pakutakse ja see kuidagi toob midagi põnevat lauale, siis kasutame. Aga see ei ole esimene valik.“ (V4.V). Uute teadmiste toomise osas oldi arvamusel, et ITL-i ja tehnoloogia eriväljaannetes on kõik tehnoloogia arenguga seotud uudised laiaulatuslikult ja hästi kajastatud ning kättesaadavad. Ka vaba aja leidmine erinevatel üritustel osalemiseks on kõigi juhtide jaoks üks olulisi takistusi. Ettepanekute teemaarenduse käigus kerkis kõigil intervjueeritavatel esile mõtteid, mis on autori poolt koondatud nende esitamisesageduse järjestuses nelja rühma ja esitatud koos ettepanekutega alltoodud joonisel 2.

Joonis 2. Ettepanekud ekspordi arengu toetuseks
Allikas: Autori koostatud alaptk 3.3.1-3.3.4 põhjal

Linnaku uuendusmeelne kasv ja areng, selge sõnumi edastamine, linnakusisese võrgustiku arendamine ja otsesed tegevused ettevõtetele saavad järgmistes teemaplokkides analüüsi ja ettepaneku vormis üksikasjalikumalt kajastatud.

3.3.1. Linnaku kasv ja areng

Kõik juhid on suures pildis rahul linnaku proaktiivse rohelise arengu, katsetusjulguse ja infrastruktuuriga.

Erinevad mõtted võtab kõige paremini kokku ühe suure segmendi kliendi tsitaat „Ma arvan, arvestades, et tegemist on linnaku ja hoonetega ja kõige sinna juurde kuuluvaga ning ekstra nende roheteemadega on ühte või teistpidi seotud. Et sellelt teljelt see proaktiivsus, mis seni on silma paistnud, on positiivne, et sellega jätkata, et see keskkond ka viie aasta pärast tunduks talentidele atraktiivne, et see ei jää kuidagi selle nurga alt ajast maha. Mulle meeldivad need algatused ja katsetusjulgus. Ülemiste linnak ongi siin kõige eesrindlikum ja me oleme sellega harjunud ja ei oska rohkem küsida. Et otsest puudust nagu küll millestki ei ole“ (V11.S).

Linnaku ökosüsteemi kujundamisel olla eesrindlik, omada julgust katsetada paindlikult ja innovatiivselt oma põhiteenuseid on üks enim pakutud linnaku ekspordi toetuse meede. „Ärilinnak on hea mõte, kui ettevõtete ja töötajate jaoks olulised (ja kaasaegsed) põhiteenused, hea liikluskorraldus ja parkimine on korraldatud, siis kõik muu toimib suuresti ise (V5.V).

Intervjueeritavate ootused ja ettepanekud:

- a) üüripindade valikute mitmekesistamise;
- b) vajadus rohkem katuse ja valvega rattaparklate järele;
- c) kaasaegsed turvalised ja innovatiivsed lahendused läbipääsusüsteemides ja parkimismajades;
- d) leida lahendusi tugeva tõmbetuule leevendamiseks;
- e) kõikide linnaku hoonete mõistlikus läheduses pakkuda väärikaid võimalusi suitsetajatele;
- f) nõupidamise ruumi ventilatsioon korda;
- g) õppida tundma klientide vajadusi leidmaks nende probleemidele lahendused.

Üüripindade valikute mitmekesistamise ootuse põhjuseks on covid'i perioodist tulenev töökorralduse muutus, mis tundub olevat jääv ja kõiki inimesi korruga kõikidel nädalapäevadel kontorisse tagasi tuua ei ole seni paljudel ettevõtetel enam õnnestunud. Samas tajutakse töötajate soovi ja vajadust käia kontoris kolleegidega suhtlemise eesmärgil ning see tingib tänaste lahenduste muutmise vajaduse.

Empiirilistes uurimustes (Lopez 2017; Yigitcanlar & Kamruzzaman, 2018) on välja toodud targa linna enda keskne teerajaja roll innovatiivsete IKT lahenduste rakendamisel, mis muudab inimeste

elu lihtsamaks parandades nende elu kvaliteeti tagades seejuures jätkusuutliku majandusliku kasvu. Rentnike ettepanekutest ja teooriast lähtudes teeb autor soovitus loetletud ootustele tähelepanu pöörata ja targa linna kontseptsiooni kohaselt klientidega lahenduste leidmiseks suhtluses olla.

3.3.2. Kogukond ja võrgustumine

Järgmine suurem teema on linnakusisene ettevõtete tundmine ja koostöö. Enamusel puudub teadmine linnakus asuvatest ettevõtetest, kuid oleks sellest huvitatud võimalike ärisuhete või koostöö eesmärgil. Seoses foorumite ja seminaride teema käsitlemisega kõlama jäänud juhtide aja nappus, uuris autor intervjueeritavatel, et mis formaat oleks atraktiivne ja paneks eelistusi ümber seadma. Arvati, et lühiformaadis võrgustumise üritus, kus on võimalus ettevõttel end tutvustada ja omavahel suhelda, mitte lihtsalt kuulata paari esineja loenguid, oleks kõige mõistlikum. Sama ürituse raames nähakse ka linnakut oma tegevustest rentnikele rääkimas. Füüsilise ürituse juures rõhutati selle formaadi ja aja faktori tähtsust. Teine vaade oli näiteks algatuseks luua võrgustumiseks eraldi veebiportaal, mille vahendusel huvipakkuva ettevõttega saab kontakti luua.

Kogukondliku läbikäimise aspektist oodatakse väga afterwork ürituste taaselustamist, algatuseks kasvõi kord-kaks nädala sees. Arvamus oli, et lisaks kergetele jookidele peaks pakkuma ka suupisteid ja et teenusepakkujaid peaks olema rohkem kui üks, et pakkuda valikut ja terviklikku atmosfääri. Kahe intervjueeritava arvamus kohaselt peaks afterwork sarja toimima saamiseks aega andma ning linnak vajadusel ise projekti toetama. Mõistetakse hästi, et piirkond tänases arengu etapis väljaspool tööaega inimesi ligi ei meelita, kuid siiski on linnakule soovitus afterwork kontseptsioonile mõelda ja taas proovida seda käivitada.

Ettevõtte suhted teiste organisatsioonide ja ettevõtetega mõjutavad tema ekspordijõudlust. Ettevõtted, kellel on tugevad suhted teiste ettevõtete, valitsusasutuste ja väliste organisatsioonidega, saavutavad suurema tõenäosusega ekspordiedu (Mattsson & Johanson, 2013). Ärivõrgustike määratletakse kahe või enama üksuse vaheliste pikaajaliste formaalsete ja mitteformaalsete sidemete kogumite alusel (Barczak, Kafel, & Magliocca, 2021). Äriökosüsteemide defineerimisel nimetatakse olulisteks teguriteks võrgustikke ja koostööd konkreetsetes tööstusharus või geograafilises piirkonnas (Moore, 2023; Iansiti & Levin, 2004).

Antud teemaplokis toodud ettevõtete ootuste ja analüüsi põhjal teeb autor ettepaneku võtta fookusesse ja planeerida tegevusi:

- a) ettevõtete võrgustumise ja
- b) afterworkingu loomise osas.

Võrgustumise käivitamiseks võiks olla eraldi portaal ja seda täiendada füüsiliste kohtumiste sarjaga. Formaadilt peaks üritus võimaldama linnakul tutvustada enda plaane ja innovatsiooni projekte ning nende seost linnakus asuvate ettevõtetega, ettevõtetel presenteerida enda teenuseid, tooteid või jagada kogemust ning üks osa jätta vestlusteks ja kontaktide loomiseks. Kuna paljudest intervjuudest käis läbi aja faktor siis soovitus on üritused planeerida lühikesed, mis ajaliselt mahuksid näiteks pika lõuna sisse.

3.3.3. Sõnumi edastus ja kliendi harimine

Selge sõnumi edastus on mitmeid kordi nimetatud teema. Ettevõtete juhid soovitasid linnakul paremini läbi mõelda kommunikatsioon ja sõnumi sisu seose linnaku teenustega. Soovitakse aru saada, mis teenused on mõeldud ekspordi toetuseks.

Sarnaselt teenuste seostest ekspordiga, ei ole suuremal osal teadmisi linnaku innovatsiooni tegevustest ja test-city teenusest. Kuidas linnaku teadus ja innovatsiooni projektides osalemine ettevõtetega seostub ja missugused laiemaid võimalusi test-city teenus neile pakub. „Kindlasti saaksid nad võib-olla paremini anda teada, mis teenused need ekspordi toetuseks on, kui üldse on. Kuidas nad oma asju teevad või on mingid sisemised ettevõtete omavahelised võrgustumise teenused. Või on neil mingid oma näidissettevõtted kellelt nad teenuseid tellivad. Või, kui nad on ise mingisugused näidiskliendid ja tellivad teenuseid ainult oma ettevõtetest.“ (V1.V).

Antud teemaploki ettevõtete kommentaaride analüüsi põhjal on tugevalt tunda, et pakutavaid teenuseid ja keskkonda ei ole piisavalt ekspordi vaates turundatud. Sellest lähtuvalt toob autor ettepanekuna välja kaks fookusvaldkonda:

- a) teenuste ekspordiga seose turundus;
- b) targa linna, kui äriökosüsteemi ekspordiga seose turundus

IT eksportivate ettevõtete juhid ei oska linnaku teenuseid ja sealset äriökosüsteemi oma ettevõtte ärieduga seostada Linnaku teenuste roll ekspordi arengus on vajalik paremini läbi tegevuste ja kommunikatsiooni ettevõtetele välja tuua, olgu see siis seotud linnaku teenuste või teiste süsteemis osalejatega.

3.3.4. Linnaku otsene äritegevuse tugi

Linnaku huvi oli uurimuse abil aru saada, missugust otsest tuge, välja arvatud rahaline toetus, ettevõtteid veel võiksid vajada. Antud küsimus oli intervjuueeritavate jaoks pisut üllatav ja järgnevalt toob kõige paremini kokku erinevate arutelude käigus läbi käidud teemadest. „Puhtalt meie vaatest, mida startup ettevõtte otsib on kliendid, investorid ja koostööpartnerid. Koostööpartnereid meil linnakus praktiliselt ei ole. Investorite leidmise võimalust ei ole nad reklaaminud.“ (V2.M)

Äritoetuse teema vestlustes nimetati mitmel korral oluliseks eelduseks kliendi tundmist. „Niisugune märksõna, ürita oma klienti tundma õppida. Kaardistaks natuke seal olevate ettevõtete väljakutseid, mis iganes suunas olgu see siis eksport või innovatsioon, võib-olla läbi selle suudaksid nad neid ka paremini kõnetada ja midagi arendada.“ (V6.V). „Kui seal oleks keegi, kes tunneb hästi nende tänaseid ettevõtteid ja millega nad tegelevad siis võiks tekkida midagi küll“ (V2.M). Eristuva ja kõnetava pakkumise korral pidasid mitmed juhid erisegmentidest teenuse kasutust tõenäoliseks. Oli veel arvamusi, et otsest äritegevust toetavaid organisatsioone ja ettevõtteid on Tallinnas ja Eestis olemas ning Tallinna ja kogu riigi väiksusest tulenevalt on nendeni juurdepääs lihtne. Eristuva äriteenuse pakkumiseks on vajalik põhjalikum sihtgrupi kohane eeltöö ning seejärel konkreetne plaan. Autor pakub ühe võimalusena linnakul kokku koondada teadmine turul olevatest ekspordi toetusmeetmete pakkujatest ja struktureeritult vahendada informatsiooni näiteks networking veebilehe vahendusel.

Toetusega seoses mainiti ära linnakus sageli ringi liikuvad välisdelegatsioonid. „ITL showroomis käivad välismaa äridelegatsioonid. Mitte ühelegi sellisele sündmusele ei ole tulnud teadet ju, et tulge ja kohtuge. Võib-olla oleks põnev ette teada ja kui muud ei saa siis kasvõi oma brošüüri kaasa suruda.“ „Kui linnak saaks sellesse ahelasse sekkuda, oleks tore.“ (V4.V)

Viimastel aastatel on järjest suuremat kõlapinda võtnud säästliku tarbimise ja keskkonnahoiu teema. Suurem osa valimi ettevõtetest peavad oluliseks jätkusuutlikku elukorraldust ning neile on oluline, et linnaku arendamisel lähtutakse kestlikkuse põhimõtetest. Kinnisvarateenuse arendajatel saab lähiajal olema aruandluskohustus mitmete ESG (*Environmental Sustainability Governance*) näitajate osas. See seab linnaku arendajale kohustuse omada ESG strateegiat ja eesmärke ning tegevuskava, kuidas muutusi mõõta ning jälgida iga-aastast eesmärkide täitmist (Soosalu & Kannistu, 2022). Antud vajadusest lähtuvalt võiks linnak oma üürnikele pakkuda nende poolt ruumide kasutamise seotud jätkusuutlikkuse andmeid. Ülevaade ettevõtte CO2 jalajäljest võiks

olla huvipakkuv igale juhtkonnale. ESG aruandlusega seotud nõuded on väike ja keskmiste ettevõtete jaoks keerukad ja ressursi nõudvad (Soosalu & Kannistu, 2022), ning vastava kompetentsi loomine neis ettevõtetes ei pruugi alati olla majanduslikult mõistlik. Siin saab linnak aruandega luua lisaväärtust. Saadud infot on hea lisada oma majandusaruannetesse, kasutada turundusmeetmetena ja teistes ettevõtte tegevusi kajastavates dokumentides.

Antud teemaplokis toodud ettevõtete ootuste ja analüüsi põhjal teeb autor järgmised ettepanekud:

- a) investorid, kliendid ja koostööpartnerid
- b) ESG raporti sisendinfo
- c) linnak ekspordi meetmete integraator ja vahendaja
- d) arendada ITL-iga koostööd kahes vaates:
 - a. Esimene ettepanek on luua võimalus linnaku eksportivatel ja eksporti alustavatel ettevõtetel tutvustada oma teenuseid välisriikide delegatsioonidele.
 - b. Teine ettepanek on linnakul endal leida ITL-iga koostöövorm targa linna terviku toimimise ja innovatsiooniprojektide teadmise edasiandmiseks ITL-i kaudu.

ÜC linnakus asuvad ettevõtted näevad linnaku keskkonda eelkõige bürooruumide ja sellega kaasneva keskkonna ja lisateenuste pakkujana. Seetõttu ei oska nad eksporti soodustavaid teenuseid ega ka lisategevusi linnakult oodata.

3.3.5 Äriökosüsteemi teenuste mõõtmine

Käesoleva uurimustöö käigus autor ei leidnud meetodit, kuidas mõõta Ülemiste City äriökosüsteemi teenuste tuge ekspordile, kuna valitud kvalitatiivne juhtumiuuringu meetod ei võimalda sellest aspektist uurimust läbi viia. Uurimustöö tulemusena leiab autor, et kõigepealt on linnakul vajalik tegeleda ekspordi toetuseks mõeldud teenustega. Vaadata need üle, mõelda müügiargumendid ja leida sihtgrupid, panna paika eesmärk ning välja töötada hea turundusplaan. Seejärel saab hakata alles mõõtmisega tegelema. Kuid kuna paljudel intervjueeritavatel ettevõtetel oli huvi kontaktide loomist võimaldavate ürituste või veebikeskkonna vastu teeb autor ettepaneku algatuseks mõõta ekspordi tuge läbi võrgustumistegevuste loodud kontaktide arvuga.

KOKKUVÕTE

Magistritöös analüüsiti Ülemiste City äriökosüsteemi teenuste seost IT ettevõtete ekspordi arenguga.

Uurimistöö eesmärk oli teada saada, kuidas Ülemiste City (ÜC) linnakus asuvad eksportivad IT ettevõtted tajuvad linnaku teenuste ja keskkonna tuge nende ekspordi arengus.

Uurimuses osales 11 linnakus asuvat eksportivat IT ettevõtet, kes kõik tegelevad programmeerimise ja digiteenuste arendusega. Uurimuse tulemusena selgus, et ükski eksportiv IT ettevõtte ei seosta linnaku, kui äriökosüsteemi teenuseid ekspordi arenguga. Ülemiste City poolt pakutavate teenuste ja linnakus saadaolevaid teenuseid peetakse pigem ärilinnakuga kaasaskäivateks loomulikeks teenusteks. Linnaku teenuste kasutamist ja mõju ettevõtete ekspordile ükski intervjueritud IT ettevõtte ei mõnda.

Ettevõtjad nimetasid linnaku majutusteenust, mida on hea kasutada elukohana partneritele ja töötajatele Eestis viibimise ajal, kui ka pakkuda kohalikele töötajatele eluaseme vahetuse ajaks asenduskoduks. Foorumite ja seminaride toimumist linnakus peetakse heaks võimaluseks ja keskkonda sobituvateks, kuid nendest osavõtt on üldiselt väike. Vaid üks juht ütles, et osalevad ise ja ka nende töötajad võtavad osa. Ülejäänud osalevad vaid kõnetavate teemade korral ning sageli on ajakava juba teiste prioriteetsemate tegevustega hõivatud. Test-city teenusest ja Ülemiste City enda innovatsiooniprojektidest selget ja head ülevaadet ei ole ühelgi intervjueritavatest. Nähakse aeg-ajalt isesõitvaid autosid linnaku teedel omamata enam infot projekti kohta.

Linnakus asuvaid teisi ettevõtteid suurem osa valimisse kuulunud ettevõtetest ei tea. Ainsana osati nimetada toitlustusettevõtteid ja MyFitness spordiklubi ning Tervisemaja, mille olemasolu linnakus tunnustatakse ja teenuseid oma töötajatele pakutakse. Söögikohtade osas on mitmeid erinevaid arvamusi. Osadel juhtudel on valik väike, teiste arvamusel kohaselt on piisavalt ja ühel korral toodi välja, et hinnad on liiga kõrged ning inimesed võtavad kodust lõuna kaasa. Teisi linnakus asuvaid äriettevõtteid enamuse intervjueritavatest ei tea ning neil on huvi ja soov võimaliku koostöö eesmärgil teada saada, missugused ettevõtted linnakus asuvad. Selleks pakuti välja mõtteid, kuidas võrgustiku loomist edendada. Näiteks eraldi veebilehe või konkreetsete

ürituste kaudu. Ürituste puhul tuuakse negatiivse argumendina välja ajafaktor, mis sageli ei võimalda kaasa lüüa.

Linnaku võimendust ITL-i ja EAS-i tegevustes ei ole märgatud. Positiivseks nimetati ITL showroomi linnaku asukohta, kui on vajadus sealsetel üritustel osaleda. Linnaku asukohta, head juurdepääsetavust, lennujaama lähedust ja head transpordiinfrasüsteemi nimetasid kõik linnaku tugevateks omadusteks. Lennujaama lähedust ja foorumeid toodi välja, kui soodustavaid, kuid mitte ekspordi toetavaid tegureid. Linnakus pakutavaid välitöö- ja tegevusealasid ning kergliiklusteid peetakse igati positiivseteks ja rohepööret toetavateks arenguteks.

Üldpildis ollakse Ülemiste City, kui äriökosüsteemiga rahul linnaku hea logistilise asukoha ja infrastruktuuriteenuste olemasolu tõttu. Linnaku tegevused ja areng paistab välja proaktiivne ja innovatiivne, mis toetab tugevat targa linna kuvandit ja meelitab talente ja edumeelseid ettevõtteid linnakusse.

Käesoleva uurimuse tulemusena ekspordi toetavate teenuste kasutamise ja mõju mõõdikuid autor välja pakkuda ei oska. Ettevõtteid ei seosta äriökosüsteemi ja selle teenuseid ekspordi arenguga kuigi linnaku tänane kontseptsioon ja arengu suunad on teooriale toetudes ekspordi soodustavad. Enne keskkonna ja teenuse mõju mõõtmist on vajalik luua linnaku ettevõtetes arusaam ekspordi toetavatest teenustest.

Uurimisööst tehtavad järeldused ja ettepanekud linnakule on:

- 1) teenuste parendus ja turundus ekspordi toetuse kontekstis,
- 2) jätkama linnaku jätkusuutlikku edasiarendust,
- 3) looma võimalusi ärivõrgustike tekkeks ja arenguks,
- 4) ÜC on integraator ekspordi toetavate teenuste pakkujatele,
- 5) ÜC ja ITL tihedam koostöö
 - a. ÜC targa linna toimimise teadmise ja innovatsiooni tegevuste esindajaks erialaliidus,
 - b. ÜC loob võimalusi linnaku ettevõtete tutvustamiseks välisdelegatsioonidele.

Antud uurimistöö tõi välja, kuidas ÜC linnaku ekspordivad IT ettevõtteid tajuvad seost linnaku, kui äriökosüsteemi teenuste ja ekspordi arengu vahel ning pakkus välja soovitusi ekspordi toetavate tegevuste ja teenuste edendamiseks. Targa linna, äriökosüsteemi ja ekspordi vaheliste seoste perspektiivist võib edaspidi uurida, kuidas ülejäänud linnaku ettevõtteid tajuvad linnaku teenuste

ja keskkonna rolli nende majanduskasvuga. Kuna ÜC linnaku keskkonna ja teenuste mõju ekspordil ükski küsitatud ettevõtetest ei taju ega hinda on eraldi teemakäsitluseks mõõtmisüsteemi või mõõdikute välja töötamine.

SUMMARY

THE ROLE OF SMART CITY BUSINESS ECOSYSTEM SERVICES IN SUPPORTING THE EXPORT OF IT COMPANIES ON THE EXAMPLE OF ÜLEMISTE CITY

Kadi Hõbenik

The Master's thesis analysed the relationship between Ülemiste City's business ecosystem services and the export development of IT companies

The aim of the research was to find out how exporting IT companies located in the Ülemiste City (ÜC) smart city perceive the support of the services and environment for their export development.

Eleven exporting estonian IT companies located in the smart city, all of which are involved in programming and digital services development, participated in the study. As a result of the research, it was found that none of the exporting IT companies associate the services of the business district ecosystem as export support services. The services provided by Ülemiste City and the services available on the business district are rather seen as natural services that go hand in hand with the business ecosystem of the district. None of the IT companies measures the use of the business ecosystem services and the impact of those services to its business exports.

Companies were able to name and praise the accommodation service of the business district, which is good to use as a place to stay for partners and employees during their stay in Estonia, as well as to provide a temporary home for local employees during a change of permanent home. Forums and seminars on the district are seen as a good opportunity and fitting into the environment, but attendance is generally low. Only one manager said that they participate themselves and that their talents also actively participating in. The rest only attend when there is a topic of interest, and often their schedules are already busy with other higher priority activities. None of the interviewees has a clear and good overview of the test-city service and Ülemiste City's own innovation projects. Self-driving cars are occasionally seen on the roads of the district without having more clear understanding and any further information about the project.

Most of the interviewees do not know about other businesses situating in the business district. The only ones that could be mentioned were the catering establishments and the MyFitness sportclub and the health centre Tervisemaja, which are recognised as useful and good services available in the centre to offer value for the employees. There are number of different views and opinions concerning dining options and facilities. For some people the choice is small, others' point of view there is enough places and good choice and in one case it was mentioned that prices are too high and people take their lunch along from home. There is an interest about other businesses locating in the ÜC district from the majority of interviewees for cooperation purposes. They have an expectation for modern networking opportunities, either through a dedicated website or specific events. As for events, the time factor is cited as a negative argument, often making it impossible to get involved.

The leverage of the city in the activities of ITL and EAS has not been noticed. The ITL showroom's location in the business district was mentioned as a positive factor in case of attending its events. The location, good accessibility, proximity to the airport and a good transport infrastructure system were all cited as strengths of the Ülemiste City district. The proximity of the airport and the forums were identified as contributing factors but were not seen as support to export development. The outdoor work and activity areas and easy access to transport provided by the business district are seen as positive developments that support the move to greener environment.

Overall, the business ecosystem of Ülemiste City is perceived as a satisfactory one, due to its good logistical location and the availability of infrastructure services. The activities and development of the district, without going into depth, appear to be proactive and innovative, which underpins the strong image of an IT district and attracts progressive people to the Ülemiste City.

As a result of this study, the author is unable to propose metrics to measure the use and impact of smart city services to export. Companies do not link the business ecosystem and its services to export development, even though the current concept and development of ÜC smart city is geared towards this goal. Before measuring the impact of services and environment, it is necessary to establish a proper understanding of the services that are designed for businesses in ÜC district to promote their export.

The conclusions and recommendations for the Ülemiste City are:

- 1) improve the design and marketing of services in the context of export support,

- 2) continue the sustainable development of the business district,
- 3) create opportunities for business networking and development,
- 4) ÜC is an integrator for export support service providers,
- 5) closer cooperation between ÜC and ITL,
 - a. ÜC represents the knowledge and innovation activities in the field of smart city in ITL,
 - b. ÜC creates opportunities to introduce city's businesses to foreign delegations

This research identified how exporting IT companies in the ÜC district perceive the link between the services of the ÜC as a business ecosystem and the development of exports, and offered recommendations for further export promoting activities and services. From the perspective of the linkages between the Smart City, the business ecosystem and exports, further research could be conducted to explore how the rest of the ÜC district's companies perceive the role of district's services and the environment in their economic growth. As the impact of the ÜC district services and environment on exports is not perceived or assessed by any of the companies interviewed, the development of a measurement system or metrics is a separate issue for further exploration.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Abdullai, L., Porras, J., & Haque, S. (2022). *A Roadmap Towards Building a National Smart Campus: An Ecosystem Approach*. Allikas: Arxiv: <https://arxiv.org/>
- Alex Rialp, J. R., & Knight, G. A. (2005). The phenomenon of early internationalizing firms: what do we know after a decade (1993-2003) of scientific inquiry? *International Business Review*, 147-167.
- Barczak, B., Kafel, T., & Magliocca, P. (2021). Network approaches and strategic management: Exploration opportunities and new trends. *Journal of Entrepreneurship, Management and Innovation*, 7-35.
- Calheiros-Lobo, N. e. (2023). SME Internationalization and Export Performance: A Systematic Review with Bibliometric Analysis. *Sustainability(Basel, Switzerland)*, 15, 2-36. Allikas: <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/11/8473>
- Caragliu, A., & Bo, C. F. (2016). Smart Cities Invest in Smarter Policies? Learning from the Past, Planning for the Future. . 657-672.
- Cavusgil, S. T., & Knight, G. (2015). The born global firm: An entrepreneurial and capabilities perspective on early and rapid internationalization. *Journal of international business studies*, 3-16.
- Cavusgil, S., Knight, G., & Riesenberger, J. R. (2014). *International business: the new realities* (Kd. 3rd ed. global ed.). Boston: Pearson.
- Chen, J., Sousa, C. M., & He, X. (2016). The determinants of export performance: a review of the literature 2006-2014. *International marketing review*, 626-670.
- Cieslik, A., Michalek, A., Michalek, J. J., & Mycielski, J. (2015). Determinants of Export Performance: Comparison of Central European and Baltic Firms. *Finance a Uver*, 211-299. Allikas: <https://web.p.ebscohost.com>
- Colovic, A., & Lamotte, O. (2014). The role of formal industry clusters in the internationalization of new ventures. *European Business Review*, 449-471.
- Dahake, S. (11. July 2019. a.). *The Economic Times*. Allikas: Rise: <https://economictimes.indiatimes.com>
- Directorate-General for Energy. (06. May 2023. a.). *Smart Cities Marketplace*. Allikas: European Commission: <https://smart-cities-marketplace.ec.europa.eu/>
- EAS. (06. May 2023. a.). *EASi ja KredExi ühendatus*. Allikas: VKE definitsiooni selgitus: <https://eas.ee>
- Eesti Ettevõtlikõrgkool Mainor. (2022). *Ülemiste City ärilinnaku Majandusuuring 2022*. Allikas: Ülemiste City Majandusuuringud: <https://ucuringud.eek.ee/download.php?dok=a3a0ad6ea678987753a1613bb62febf9faafe903&t=av>
- Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit. (2022). *Visioon 2035*. Allikas: ITL: <https://itl.ee/visioon-2035/>
- EIT Climate-KIC. (2023. May 2023. a.). *Stories; Healthy, Clean Cities*. Allikas: EIT Climate-KIC: <https://www.climate-kic.org/programmes/deep-demonstrations/healthy-clean-cities/publications/>

- Euroopa Liidu Komisjon. (2022). *European Commission Library*. Allikas: European Commission: <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/88701>
- European Commission. (2023). *Europe's Digital Decade: digital targets for 2030*. Allikas: European Commission: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en
- Eurostat. (2020). *Eurostat Statistics Explained*. Allikas: Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Main_Page
- Freeman, S., Hutchings, K., Lazaris, M., & Zyngier, S. (2010). A model of rapid knowledge development: the smaller born-global firm. *International Business Review*, 70-84.
- Gallaghan, C. W. (2019). Rothwell's augmented generations of innovation theory: Novel theoretical insights and a proposed research agenda. *South African Journal of Business Management*, 1-8.
- Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington, D.C. .
- Good, N., Cesena, M. E., & Mancarella, P. (2017). Ten questions concerning smart districts. (118, Toim.) *Building & Environment*, 362-377.
- Hennart, J. (2014). The accidental internationalist: a theory of born globals. *Entrepreneurship Theory & Practice*, 117-135.
- Hill, C., & Hult, G. T. (2017). *Global business Today 10th Edition*. McGraw-Hill Education.
- Iansiti, M., & Levin, R. (2004). Strategy as Ecology. *Harvard Business Review*. Allikas: <https://hbr.org/2004/03/strategy-as-ecology>
- Johanson, J., & Mattsson, L. (1992). Network positions and strategic action: An analytical framework. *Industrial Networks: A New View of Reality*, 205-214.
- Johanson, J., & Vahlne, J.-E. (1977). The Internationalization Process of the Firm-A Model of Knowledge Development and Increasing Foreign Market Commitments. *Journal of international business studies*, lk 23-32.
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Sotsiaalse analüüsi ja meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Allikas: Tartu Ülikool: <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalys>
- Karra, N., Philipps, N., & Tracey, P. (2008). Building the born global firm. Developing entrepreneurial capabilities for new venture success. *Long Range Planning*, 440-458.
- Kecskes, T., & Kozma, G. (2020). City centre residents' opinion about inner quarter's renewal: A central European Case Study. *Folia Geographica*, 95-11.
- Kerner, R. (13. December 2022. a.). Service exporters in ICT-industries: measuring digital service trade of Estonia. *Estonian Discussions on Economic Policy*, lk 135-149. Allikas: <https://ojs.utlib.ee/index.php/TPEP/article/view/22091>
- Kraus, S., Richter, C., & Papagiannidis, S. (2015). Innovating and Exploiting Entrepreneurial Opportunities in Smart Cities: Evidence from Germany. *Creativity and Innovation Management*, 601-616.
- Lado, N., Martinez-Ros, E., & Valenzuela, A. (2004). Identifying successful marketing strategies by export regional destination. *International Marketing Review*, 573-597.
- Laherand, M.-L. (2012). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Sulesepp.
- Lopes, I. M., & Oliveira, P. (2017). Can a small city be considered a smart city? *Procedia Computer Science*, 617-624. Allikas: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2017.11.081>
- Mason, C., & Brown, R. (2014). *Entrepreneurial ecosystems and growth oriented entrepreneurship*. Paris: OECD. Kasutamise kuupäev: 14. 02 2023. a., allikas <https://www.oecd.org>
- Masso, J., & Vahter, P. (09. February 2019. a.). Knowledge Transfer from Multinationals through Labour Mobility: Are There Effects on Productivity, Product Sophistication and Exporting? *Emerging Markets Finance and Trade*, lk 2774-2795.
- Mattsson, L.-G., & Johanson, J. (2013). Internationalisation in Industrial Systems - A Network Approach. *Strategies in Global Competition* (lk 287-314). Taylor & Francis eBooks .

- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education. Revised and Expanded from "Case Study Research in Education."*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Moore, J. F. (26. October 2023. a.). A TCI Book Review, "The Death Of Competition - Leadership And Strategy In The Age Of Business Ecosystems" .
- Neumannova, M. (2022). Smart Districts: New Phenomenon in sustainable urban development. *Folia Geographica*, 27-48.
- Nielsen, M. (2012). *Reinventing Discovery*. Princeton: Princeton U. Press.
- OECD. (2020). Smart Cities and Inclusive Growth. rmt: OECD (Toim.), *1st OECD Roundtable on Smart Cities*, (lk 1-58). Paris. Allikas: https://www.oecd.org/cfe/cities/OECD_Policy_Paper_Smart_Cities_and_Inclusive_Growth.pdf
- Olev, A., & Alumäe, T. (2022). Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service. *Baltic J. Modern Computing*, 409-421.
- Paul, J., & Rosado-Serrano, A. (2019). Gradual Internationalization vs Born-Global/International new venture models: A review and research agenda. *International Marketing Review*, p.830-859.
- Porter, M. E. (Märts-Aprill 1990. a.). *The Competitive Advantage of Nations*. Allikas: Harvard business Review: <https://hbr.org/1990/03/the-competitive-advantage-of-nations>
- Rasmussen, E. S., & Madsen, T. K. (2002). *The Born Global concept*. Denmark.
- Razaghi, M., & Finger, M. (Aprill 2018. a.). Smart Governance for Smart Cities. *Proceedings of the IEEE*(Vol.106), 680-689. Allikas: https://www.researchgate.net/publication/324145667_Smart_Governance_for_Smart_Cities
- Registrite ja Infosüsteemide Keskus. (04. Aprill 2023. a.). *e-äriregister*. Allikas: <https://www.rik.ee/et/e-ariregister/emtak-tegevusalad>
- Robson, C., & McCartan, K. (2016). *Real world research*. London: Wiley.
- Sarafin, G. (23. April 2021. a.). *What business ecosystem means and why it matters*. Allikas: ey.com: https://www.ey.com/en_gl/alliances/what-business-ecosystem-means-and-why-it-matters
- Saunders, M. L. (2012). *Research Methods for Business Students: 6th edition*. Harlow: Pearson Education Limited. Allikas: <https://gibsoncollege.edu.et/wp-content/uploads/2022/01/Research-Methods-for-Business-Students-by-Mark-Saunders-Philip-Lewis-Adrian-Thornhill-z-lib.org-1.pdf>
- Soosalu, A., & Kannistu, S. (03. 03 2022. a.). Alanud on ESG ja kestlikkuse aruandluse uus ajastu. Kas oled CSRD direktiiviks valmis? *Geenius*. Allikas: <https://rmp.geenius.ee/raamatupidamine/raamatupidamine-yldiselt/alanud-on-esg-ja-kestlikkuse-aruandluse-uus-ajastu-kas-oled-csrd-direktiiviks-valmis/>
- Stam, E., & Ven, A. v. (11. November 2021. a.). Entrepreneurial Ecosystem Elements. *Small business Economics*, lk Stam Erik,. Allikas: <https://link.springer.com>
- Statistikaamet. (13. 02 2023. a.). *Statistika andmebaas*. Allikas: Statistikaamet: <https://andmed.stat.ee/et/stat>
- Tartu Ülikooli rände- ja linnauuringute keskus. (Aprill 2023. a.). *ERR uudised*. Allikas: err.ee: <https://www.err.ee/1608963496/proгноos-tallinna-voib-25-aastaga-lisanduda-pea-tartu-jagu-elanikke>
- The World Bank. (06. May 2023. a.). *The World Bank*. Allikas: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/843251487669376366/pdf/REP320-Box396324B-PUBLIC.pdf>
- Webster, C. W., & Leleux, C. (2019). Searching for the real sustainable smart city? *The International Journal of Government & Democracy in the Information Age*, 229-245.

- World Trade Organization Report 2022. (06. May 2023. a.). *Government policies to promote innovation*. Allikas: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtr20_e/wtr20-1_e.pdf
- Ülemiste City. (2022). *Ülemiste City-Ettevõtted 2022*. Allikas: <https://ucuringud.eek.ee/download.php?dok=8256998b5419f0edd5448961964b308d8c0ce898&t=av>
- Ülemiste City. (01. Jaanuar 2024. a.). *Ülemiste City*. Allikas: Ülemiste City Visioon: <https://www.ulemistecity.ee/meist/>
- Yavuz, G., & Uysal, Ö. (30. Aprill 2020. a.). Analysis Of Factors Affecting High Technology Product Export: OECD Case. *Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi*, lk 205 - 220. Allikas: <https://dergipark.org.tr>
- Yeh, H. (2017). The effects of successful ICT-based smart city services: From citizens' perspectives. *Government information quarterly*, 34(3), lk 556-565. Allikas: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2017.05.001>
- Yigitcanlar, T., & Kamruzzaman, M. (2018). Does smart city policy lead to sustainability of cities? *Land use policy*, 73, lk 49-58. Allikas: <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2018.01.034>

LISAD

Lisa 1. Intervjuu küsimused

Olen TalTech ettevõtte ja ekspordi eriala magistrant ja uurin Ülemiste City (äri)teenuste ja keskkonna toetust IT ettevõtete ekspordi arengus. Eksportiva IT ettevõttega sattusid uuringu valimisse.

Uurimistöö eesmärk on teada saada, kuidas Ülemiste City (ÜC) linnakus asuvad eksportivad IT ettevõtted tajuvad linnaku teenuste ja keskkonna tuge nende ekspordi arengus.

Eesmärgi täitmiseks püstitas autor järgmised uurimisküsimused:

- Missugused ÜC linnaku teenused ja linnakus asuvate ettevõtete koostöö suhted toetavad ekspordi arengut?
- Missugused ÜC linnaku avaliku ruumi ja keskkonna teenused toetavad eksporti?
- Kuidas ÜC linnaku teenuste ja keskkonna rolli ekspordi arengus mõõta?
- Missuguseid teenuseid peaks ÜC linnak ekspordi arenguks pakkuma?

1. Ülemiste City teenused

Mis on Sinu tunne, kuidas linnaku poolt pakutavad teenused toetavad linnakus olevate ettevõtete ekspordi arengut? Kas olete nendest teenustest teadlik? Kuidas hindate nende teenuste mõju ettevõtte ekspordid arengule?

- a) konverentsiruumide teenus, skaleeritav kontor;
- b) foorumid ja ärihommikud, koolituskrediit;
- c) majutusteenus;
- d) HR ja turundusvõrgustik;
- e) koostöö kõrgkoolidega, praktik kõrgkoolides,
- f) kohanemisteenus välismaalt tulijatele;
- g) test-city teenus, mis pakub võimalust linnakut kasutada testkeskkonnana.

2. Linnaku ettevõtete vaheline suhtlus

Missugune on Sinu hinnangul ÜC ärilinnaku keskkonna mõju ettevõtete omavahelise suhtluse arengus ning loovuse ja innovatsiooni toetuses? Kas teate, mis ettevõtted veel asuvad linnakus? On see teile vajalik, on see info leitav?

Näiteks.

- a) Linnakus asuvad HR, finants ja kindlustus, õigus, reklaami ja meedia ettevõtted, tervisemaja, My fitness, või mõni muu ettevõte. Kuidas Te nendeni jõudsite, mille põhjal valiku tegite?
- b) EAS ja ITL showroom asuvad linnakus. Kuidas nende lähedal olek on lihtsustanud/võiks lihtsustada rahvusvahelist suhtlust, ärikontaktide loomist?

Missuguseid teenuseid võiks veel olla? On veel avaliku, erasektori ettevõtteid, institutsioone mis võiks linnakus olla?

3. Avalik ruum ja keskkond

Kuidas Teie arvates mõjutab ekspordi linnaku avalik ruum ja jätkusuutlik keskkond?

- a) Linnakus on multikultuurne keskkond, kus on võimalik erinevatel kultuuridel suhelda ja sellest õppida. Kuidas Teie meelest selline võimalus toetab rahvusvahelise suhtluse arengut?
- b) Linnak oma toimimises ja tegevustes lähtub kestliku arengu printsiipidest- linnakus on kaugküte ja jahutus, prügi sorteerimine, elektrirattad ja elektriautode laadijad, jagamisteenus. Kuidas Te antud printsiibi rolli ettevõtte ekspordi kasvule tajute?
- c) Pargid ja välipuhkealad, kuidas nende mõju ekspordi toetuses tajute?

4. Reaalsed tegevused ekspordi arenguks

Missuguseid toetustegevusi(va otsene rahaline toetus) saaks ÜC linnak veel teha linnakus asuvate ettevõtete ekspordi arengu toetuseks?

- a) Näiteks, kas uue teadmise toomisel on mõõde sees, kas pakub huvi?
 - a. Kaasagse linnaku äri toimimine?
 - b. Linnaku ettevõtetele kontaktoõrgustiku loomise ja laiendamiseks visiitide ja kohtumiste organiseerimine välisriikides või mis iganes ekspordi toetuseks pakutav tegevus, keskkond.

Lisa 2. Peamised teemad ja märksõnad Ülemiste City teenuste osas

Teenused	Peamised teemad ja märksõnad	Ilmenenud ettevõttes
Bürooruumide üüriteenus, konverentsiruumid, skaleeritav kontor	Bürooteenuse ja sellega kaasnevaga rahul	V1 - V11
	Paendlik, vastutulelikud	V2.M-V5.V, V7.V, V8.K, V10.S
	Konverentsiruumide teenusega väga rahul	V2-3.M, V5-7.V, V8-9.K, V10-11.S
	Ei midagi erilist, normaalne kontorilinnaku keskkond	V1.M, V6.V
	Ootused: Sooviks hub- laadset büroolahendust; igivanad ja ebaturvalised läbipääsusüsteemid innovatsiooni toetavas targas linnas; läbipääsukaardid kaasaegselt mobiilseks; nõupidamiste ruumis saab õhk kiirelt otsa; raske läbirääkida	V3.M, V4.V, V5.V, V6.V, V9. K
Foorumid ja ärihommikud, koolituskrediit	Juhid osalenud; võrgustumise mõttes head üritused	V2.M, V8-9.K, V10-11.S
	Soodustav tingimus, ei toeta	V8.K, V9.K
	Töötajad osalenud	V8.K, V10-11.S
	On olnud huvipakkuvaid aga aeg pole sobinud	V4.V
	Koolituskrediit teenusega ei ole kursis	V1-11
	Ootused: Teenuste ekspordiga seotus vajalik selgemalt välja tuua; Foorumite ja ärihommikute eesmärgid selgemalt sõnastada	V1-11
Majutusteenus	Väga hea teenus partnerile või kolleegile välisriigist; hommikusöögivoucher on oluline lisavõimalus; kindlasti jätkake	V1-2.M, V4-6.V, V8-9.K, V10-11.S
	Väliskülalised majutame kesklinna hotelli, kuna seal restorane ja vabaaja veetmise võimalusi rohkem	V8-9.K, V10-11.S
Parkimine, rattaparklad, elektriautode laadimine, transpordi jagamisteenused	Piisavalt parkimiskohti ja -maju	V1-11
	Hea, et on rattaparklad	V2-3.M, V4.V, V6-7.V, V8-9.K, V10-11.S
	Piisavalt elektriautode laadimiskohti	V2.M, V9.K, V10-11.S
	Ootused:	V4.V

	Parkimismajade makselahendus ei ole innovatsiooni linnaku kohane	
	Vähe katusega turvalisi rattahoiukohti	V5.V
HR ja turundusvõrgustik	Ei tea teenusest midagi, võib-olla turundusjuht teab	V1-8,10-11
	Kord oli plaan osaleda aga jäi minemata	V9.K
Koostöö kõrgkoolidega, praktik kõrgkoolides	Ei tea, ei osale	V1-3.M, V4-7.V, V10-11.S
	Ei taha praktikante;	V8.K
	TalTechis loeme logistika külalisesinejatena, ei ole ÜC kaudu	V9.K
Kohanemisteenus välismaalt tulijatele. Eesti Rahvusvaheline maja (ERVM)	Ei tea, ei ole vaja tuua kolmandatest riikidest spetsialiste	V1-3.M, V4-7.V, V8-9.K, V11.S
	Oleme palju kolmandatest riikidest toonud. Kus personal dokumendid korda on ajanud ei tea aga kindlasti on vajalik teenus	V10.S
Tark linnak, innovatsioon	Innovaatiline, positiivne on proaktiivsus ja katsetamise julgus	V3.M, V4.V, V7.V, V9.K
	Mida need büroorendi kontekstis tähendavad, kuidas rentnikega suhestub?	V1-2.M, V6.V, V8.K
	Ootused: Parem kommunikatsioon mõistete tähendusest ja nendega kaasnevatest võimalustest linnakus	V1-2.M, V4.V, V4.V, V6.V, V8.K, V.10-11.S
Test-city teenus	Ei tea; ei ole kokkupuudet	V1-3.M, V6-7.V, V8-9.K, V10-11.S
	Meil ei ole teenust, mida seal testida	V4-5.V

Allikas: Autori koostatud intervjuude kodeeringute põhjal

Lisa 3. Peamised teemad ja märksõnad B2B teenuste ja multikultuurse keskkonna osas

Teenused	Peamised teemad ja märksõnad	Ilmnenud ettevõttes
Toitlustus	Tarbime erinevaid söögikohti; hea koos konverentsiteenuse ja majutusega	V1-11
	Võiks rohkem erinevaid söögikohti olla	V6-7.V, V10.S
	Lõunapakkumised on väga kallid	V4.V, V8.K
Teadmine teistest linnakus asuvatest ettevõtetest	Ei tea aga huvitab, võivad tekkida ärisuhted ja koostöövõimalused; kontaktid huvitavad ka	V1-3.M, V4.V, V6.V, V9.K
	Üldiselt teame	V7.V, V8.K, V10.S
	Ootused: Networking portaal ja/või üritused	V1-3.M, V4.V, V6.V, V9.K
Linnakus asuvate teiste ettevõtete teenuste kasutamine	Ei kasuta	V1-8
	Kasutame	V9.K, V10.S, V11.S
	Teenuspartneri valiku kriteeriumiks ei ole asukoht ÜC -s	V4.V, V6.V, V9.K V10.S
	MyFitness, Tervisemaja	V2-3.M, V6-7.V, V8-9.K, V10.S
	Toidupood	V3.M, V6.V, V11.S
	Ootused: Keemiline puhastus-pesumaja, iluteenused: juuksur, maniküür, pediküür	V3.M
ITL ja EAS asumine linnakus	Oleme ITL liikmed; ITL asumine linnakus oma lähedusega on soodne	V1-3.M, V4.V, V9.K, V10-11.S
	Pole oluline, Tallinn on väike	V5-6.V
	Linnaku võimendust ITL ja EAS tegevustes ei näe	V1-3.M, V4.V, V9.K, V10-11.S
	Pikaaegne tihe koostöö EAS-ga	V9.K
	Ootused: Info ja võimalus olla kaasatud delegatsioonide külastusel showroomis või jagada informatsiooni oma teenusest	V1-3.M, V4.V

Eesti Rahvusvaheline Maja	Meil ei ole vaja tuua kolmandatest riikidest spetsialiste	V1-9,11
	Oleme toonud kolmandatest riikidest ja kindlasti on vajalik teenus	V10.S
Multikultuurne keskkond	Ei ole kokkupuudet	V1-9,11
	On palju rahvusvahelist seltskonda aga kas linnaku rahvusvaheline keskkond töötulemusi toetab ei oska öelda	V10.S
	Linnaku sotsiaalse keskkonna kaudu erinevate kultuuride kogemust ei otsi	V1-9,11

Allikas: Autori koostatud intervjuude kodeeringute põhjal

Lisa 4. Peamised teemad ja märksõnad avaliku ruumi, linnaku keskkonna ja transpordi osas

Teenused	Peamised teemad ja märksõnad	Ilmnenud ettevõttes
Välitööalad	Kasutatakse, hea, et on erinevaid välialasid	V6.V, V8.K, V10.11S
	Ei kasuta, ei ole aega enam sellisteks asjadeks	V1-3.M, V4.V
Spordi-ja liikumisüritused	Tore, et neid tehakse, oleme osalenud aga nüüd on inimesed suurema osa ajast kodukontoris, ei tea kas tulevad selle pärast kontoris	V6.V, V8.K, V10-11.S
	Oleme liiga väike ettevõtte, meie jaoks ei ole seal sobivat	V1-3.M, V4.V
	Ootused: Ajaliselt lühemad, et mahuks lõuna sisse; ei tea kas inimesed tulevad selle pärast kontoris	V4.V, V7.V
Afterwork	Väga vähe toimub; väga naudin; see tuleks käima saada; paaril päeval nädala sees; terve suvi; valiku ja meeleolu jaoks vaja rohkem, kui üks koht; Rail Baltica; Ootused: Linnak võiks toetada ja rohkem kui üks teenusepakkuja pikema ajalisemalt avatud hoida, et oleks aega käima saada	V2.M, V4.V, V7.V, V8-9.K, V10.S
Keskkond	Rohelise liikumise vaade ja sellga kaasnev innovatiivsus väga meeldib ja sobib meie ärimudeli ja ettevõtte väärtustega	V2-3.M, V7.V, V9.K, V10-11.S
	Ootused: Rohkem rohelust ja hubasust; tuule koridorid; häirib igal pool suitsetamine	V2.M
Transpordi ühendused ja juurdepääs linnakule	Väga hea asukoht, juurdepääsetavus igast suunast; lennujaama lähedus; kõik transpordiühendused olemas;	V1-11
	Rail Baltica loob võimalusi juurde, ootan linnakusisest transporti	V2.M, V9.K

Allikas: Autori koostatud intervjuude kodeeringute põhjal

Lisa 5. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina, Kadi Hõbenik

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Targa linna äriökosüsteemi teenuste roll IT ettevõtete ekspordi toetuses Ülemiste City näitel“

mille juhendaja on Algis Perens.

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

03.01.2024

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingu tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtjaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. ja 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.